

CULTURA I ECONOMIA #3

**Impactes econòmics de l'actuació en cultura dels
municipis de la província de Barcelona**

Índex

Introducció	3
1. Efectes directes de l'actuació en cultura dels ajuntaments.....	5
2. Efectes indirectes de l'actuació dels serveis de cultura dels ajuntaments	14
2.1 <i>Contractació de serveis</i>	14
2.2 <i>Transferències corrents</i>	29
2.3 <i>Inversió</i>	31
3. Impactes induïts de l'acció cultural als municipis	32
4. Síntesi de resultats	36
Capítol 3: Sumari executiu	41
Crèdits	44
ANNEX 1 Mostra de municipis i equipaments	45
ANNEX 2 Sectors i subsectors en què s'agrupen les empreses proveïdores.....	47
ANNEX 3 Model de qüestionari	48

Introducció

Aquest quart capítol tanca el treball dut a terme pel programa de recerca del Centre d'Estudis i Recursos Culturals sobre les relacions entre cultura i economia a la província de Barcelona es centrarà en l'anàlisi dels impactes generats pels serveis i equipaments culturals dels municipis sobre el territori.

Després de centrar-nos, en capítols anteriors, en els pressupostos de cultura del conjunt dels ajuntaments de la província, i en els impactes directes de l'actuació de l'Àrea de Cultura de Diputació al territori, en aquesta ocasió ens fixarem en una mostra formada per set municipis de la província per intentar analitzar com afecta l'acció dels serveis locals de cultura al conjunt de les economies locals. Concretament, intentarem identificar i, sempre que puguem, quantificar, els efectes directes, directes i induïts d'aquest conjunt d'actuacions sobre el seu entorn més immediat, el del món local.

La mostra està formada pels municipis següents:

Taula 1: Mostra de municipis

Municipi	Comarca	Habitants
Arenys de Mar	Maresme	14.449
Igualada	Anoia	38.164
Manresa	Bages	75.053
Mollet del Vallès	Vallès Oriental	51.912
Terrassa	Vallès Occidental	206.245
Torelló	Osona	13.680
Viladecans	Baix Llobregat	62.573

S'ha procurat, a l'hora de triar els municipis per a la mostra, que hi hagués una presència equilibrada de les diverses comarques que conformen la província de Barcelona, tot i que no totes hi són representades- així com incloure-hi municipis petits, mitjans i grans pel que fa al nombre d'habitants, sempre a partir de la franja dels 10.000. Per sota, no sempre trobem àrees de cultura estructurades amb treballadors que hi dediquin la totalitat de la seva jornada, de manera que una anàlisi específica de l'actuació municipal en cultura hauria estat molt complicada.

Altres criteris han estat l'extensió territorial dels municipis, el seu nivell d'activitat cultural i econòmica, i la presència o no d'algun element singular en la seva programació.

Les dades que es mostrin seran el resultat d'agregar la informació proveïda pels responsables de cultura d'aquests set municipis que conformen la mostra a partir d'uns qüestionaris estandarditzats i d'entrevistes personals. El fet que la aquesta es composi únicament de set municipis fa que la seva representativitat, en termes estadístics, sigui molt

reduïda. Pel mateix motiu, les comparacions amb d'altres nivells territorials –català, espanyol- tenen poc o nul sentit. En canvi, el fet d'haver-nos centrat en un nombre limitat de municipis –i d'interlocutors- ens ha permès arribar a un nivell d'anàlisi bastant detallat. Així doncs, creiem que les dades que es presentaran a continuació poden resultar de gran utilitat per fer-nos una idea global sobre les tendències dominants en la relació entre els sectors públic i privat en l'àmbit de l'actuació local en cultura, i sobre com es tradueix això en termes de creació de llocs de treball.

En alguns casos, les dades ens permeten fer una aproximació al nombre de treballadors que es beneficien de l'actuació dels ajuntaments en cultura, és a dir, a la contribució dels mateixos a la creació d'ocupació. No obstant això, la major part de les vegades ens hem hagut de limitar a mesurar el volum de contractació a determinades empreses o a determinats sectors de l'economia, sense valorar quants el nombre de treballadors afectats positivament per aquestes contractacions. Encara no disposem, a Catalunya, de sistemes d'informació que proveeixin de dades fiables ni sistemàtiques sobre les empreses i els treballadors dels àmbits cultural i creatiu, i encara menys sobre les retribucions mitjanes d'aquests treballadors.

Concretament, s'analitzaran els aspectes següents, relatius als efectes sobre l'economia local de l'actuació en cultura dels municipis:

1. **Efectes directes de l'actuació en cultura:** Entenem per “efectes directes” la creació directa d'ocupació, és a dir, la contractació, per part de l'ajuntament o de les empreses que gestionen els equipaments, de personal per a fer-se càrrec del conjunt de serveis i activitats oferts per l'Àrea de Cultura.
2. **Efectes indirectes de l'actuació en cultura:** Per efectes indirectes entenem la creació indirecta d'ocupació gràcies a l'activitat de les àrees de cultura dels ajuntaments, és a dir, gràcies a la contractació de serveis a empreses i agents privats, tant de l'àmbit de la cultura com d'altres àmbits. Tal i com acabem de comentar, hem tingut accés a dades sobre el volum de contractació d'aquest tipus de serveis a empreses, però no sobre el nombre de treballadors que se n'han beneficiat a cadascuna d'aquestes empreses.

Dins d'aquest àmbit, ens hem centrat en les dades relatives a:

- *Contractació de serveis* necessaris per al funcionament diari de serveis i equipaments, així com la programació cultural.
 - *Transferències corrents* realitzades des de les àrees de cultura dels ajuntaments de la mostra, generalment adreçades a entitats o altres institucions.
 - *Inversió* realitzada per les àrees de cultura, centrada principalment en el sector de la construcció.
3. **Efectes induïts de l'actuació en cultura** Es tracta, d'una banda, de les despeses realitzades pels usuaris dels serveis i equipaments culturals locals, associades a l'activitat d'aquests (per exemple, els llibres que es compren arrel d'una xerrada organitzada per la biblioteca, el sopar o les copes de després de

teatre, etc.). Per una altra banda, són efectes induïts aquells derivats de les despeses al municipi amb els salaris guanyats pels empleats directes i indirectes dels serveis culturals locals (cadena de despeses consecutives que generen un creixement o multiplicació de l'economia).

Per tal de treballar a partir de pressupostos consolidats, s'ha treballat, en tots els casos, amb dades relatives a l'any 2008. Cal remarcar que es tracta de dades prèvies a la crisi econòmica que afecta la província, Europa i el conjunt del món globalitzat des de l'any 2009. Per tant és molt probable que, a dia d'avui, els nivells d'activitat siguin inferiors als que reflecteixen les dades que es presenten a continuació.

1. Efectes directes de l'actuació en cultura dels ajuntaments

Per “efectes directes de l'actuació en cultura” entenem la contractació de personal per part dels ajuntaments relacionada directament amb les seves actuacions en matèria de cultura. Es tracta del personal de les àrees de cultura o dels organismes autònoms en aquells que en tenen, dels equipaments culturals i, en algun cas, d'esdeveniments singulars que generen ocupació per sí mateixos.

Al conjunt de Catalunya, hi ha un total de 5.568 treballadors públics en cultura, segons dades del departament de Cultura i Mitjans de Comunicació referents a l'any 2006. Aquell mateix any, el nombre total de treballadors culturals, comptant els sectors públic i privat, era de 40.749¹. Aquesta xifra representa un 1,2% de la població ocupada a Catalunya l'any 2006.

En el cas que ens ocupa, hem tingut en compte tant els treballadors contractats directament pels ajuntaments com aquells que pertanyen a les empreses que gestionen equipaments culturals dels quals s'externalitza la gestió. Tot i que formalment podríem haver considerat que aquests treballadors corresponen a “creació indirecta d'ocupació”, donat que l'ajuntament contracta un servei a una empresa que, al seu torn, contracta treballadors, l'observació directa de la realitat als municipis ens ha permès copsar que, més enllà d'aquestes consideracions formals, els treballadors de tots els equipaments culturals formen part dels treballadors en cultura de l'ajuntament. En molts casos es fa difícil diferenciar entre uns i altres, donat que comparteixen espais i fins i tot tasques. Així doncs, s'ha optat per considerar que, si bé les condicions laborals són diferents, en tots dos casos es tracta de creació directa de llocs de treball en cultura per part de l'ajuntament.

Aquest esforç econòmic es veu reflectit, a nivell pressupostari, en la despesa en remuneracions del personal, recollida al capítol 1 de la subfunció 451 dels pressupostos municipals, o bé en el capítol 2 (despeses en béns corrents i serveis), en el cas dels serveis

¹ Font: Xifres culturals de Catalunya 2008. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/Cultura/Documents/Arxiu/Arxius%20GT/Xifres_Culturals_CAT.pdf (consulta setembre de 2010).

o equipaments externalitzats. Si analitzem les dades de la mostra de municipis utilitzada per aquest estudi, trobem que el total d'aquesta despesa va ser, durant l'any 2008, de **7.162.352** euros, distribuïts entre un total de **296,25²** treballadors.

Tal i com veurem a continuació, la quantitat de treballadors varia molt d'uns ajuntaments a uns altres. En primera instància, aquesta xifra ve determinada per la grandària del municipi. Entre els municipis de la mostra, la mitjana és d'un treballador en cultura per cada 1.500 habitants aproximadament, però la xifra oscil·la entre 1 treballador per cada 800 habitants en el municipi amb una millor dotació en termes relatius, fins a 1 treballador per cada 1.950 habitants en el cas del municipi que en té menys.

Així doncs, hi ha altres factors que contribueixen a la disparitat entre municipis de la quantitat de treballadors en cultura. Qüestions com ara una major menor tendència de l'ajuntament a externalitzar els serveis culturals, una participació més o menys important les entitats en la programació cultural, o, com és obvi, el volum del pressupost de cultura –reflex de la importància que es dóna a la mateixa– també són rellevants a l'hora de definir la quantitat de personal que es contracta directament per part dels serveis culturals de cada ajuntament.

Cal remarcar, pel que fa a l'externalització de serveis que, tot i que, tal i com s'ha indicat, hem comptabilitzat els treballadors de les empreses externes com a creació directa d'ocupació, sí que és cert que, comparativament, als equipaments on la gestió està externalitzada sovint hi ha una quantitat inferior de personal que en equipaments similars on la gestió és assumida directament per l'ajuntament. Per tal de poder treure conclusions sobre la major o menor eficiència d'una i altra opció caldria veure de quina manera repercuteix la dotació de personal en la qualitat dels serveis prestats.

Atenent a la distribució dels empleats segon categories laborals, les disparitats s'accentuen encara més: lluny de respondre a uns criteris homogenis, l'escalat dels treballadors en categories respon a les dinàmiques internes de cada ajuntament: hi ha ajuntaments on els caps dels equipaments culturals tenen càrrec de comandament, d'altres on aquesta categoria només es reserva al cap de cultura, o d'altres on no hi ha càrrec de comandament, conservant el cap de cultura la seva categoria de tècnic superior o fins i tot inferior.

Succeeix una cosa similar en la distinció entre tècnics mitjans o superiors i tècnics auxiliars: mentre a determinats municipis el pes de la programació recau en mans de tècnics mitjans, en d'altres aquesta funció es reserva als tècnics auxiliars. En la majoria d'aquests casos el que acabem trobant és que hi ha persones fent les funcions de tècnic mitjà, o fins i tot tècnic superior, però amb categoria de tècnic auxiliar. En el mateix sentit, crida l'atenció el cas d'un municipi amb un volum molt important de personal dels grups D i E. De fet, en alguns dels equipaments culturals només hi tenen personal d'aquestes categories.

² El recompte s'ha fet tenint en compte la jornada laboral i no la persona física, de tal manera que "1 treballador" equival a una jornada laboral completa, encara que la feina la realitzin diverses persones amb jornades parcials. Per tant, si hi ha un lloc de treball que només requereix mitja jornada laboral, s'ha comptat "0,5". Així doncs, s'hauran beneficiat de l'ocupació a les àrees de cultura més de 300 persones.

Sovint, aquest tipus de situacions s'expliquen per una tendència dels ajuntaments a contractar persones amb categories inferiors a les seves atribucions reals. Altres vegades, en canvi, el que succeeix és que els mateixos treballadors no tenen la titulació necessària per accedir a la plaça que es correspondria amb les seves funcions. En aquests casos, s'intenta compensar aquesta situació augmentant el sou d'aquestes persones a base d'incrementar-los el complement, donat que no els poden modificar el nivell professional. Cal esperar que aquest fenomen vagi a la baixa, atès que cada vegada més els joves que s'incorporen al sector cultural estan més ben preparats, comptant, generalment, amb formació específica sobre els àmbits cultural i/o artístic.

Tot plegat s'acompanya, a més, d'una disparitat salarial important, sobretot pel que fa a les categories superiors. A la taula següent apareixen les remuneracions mitjanes per categoria, les remuneracions màximes i les mínimes, sempre amb dades de la mostra de municipis.

Taula 2: Remuneracions dels treballadors en cultural per categories. Mitjana, màxims i mínims

	Remuneració mitjana €	màxim €	mínim €
Comandament	39.735	52.815	28.411
T. Superior	37.834	55.982	30.403
T. Mitjà	27.151	40.816	20.860
T. Auxiliar	26.763	38.222	19.728
Administratiu	24.852	33.581	16.259
Auxi. Adm. i altres D	18.633	30.760	17.280
Altres grup E	15.838	23.321	12.390
Promig	24.537,49		

Nota: El màxims i els mínims s'han calculat sobre les remuneracions mitjanes per categoria de cada municipi

Atenent a les remuneracions mitjanes, es dona un escalat lògic: els salaris més alts corresponen a la categoria superior –els comandaments- i els més baixos a la del personal del grup E. Ara bé, criden l'atenció alguns dels salts entre categories. Per exemple, hi ha molt poca diferència entre la remuneració mitjana dels comandaments -39.735€- i la dels tècnics superiors -37.834€-. Això s'explica, probablement, pel fet que, en molts casos, la categoria professional dels caps dels equipaments o de les mateixes àrees de cultura és la de tècnic superior. Tal i com hem vist, en aquests casos és habitual que a aquestes persones se'ls compensi el sou amb complements per tal de retribuir les responsabilitats que assumeixen com a comandaments.

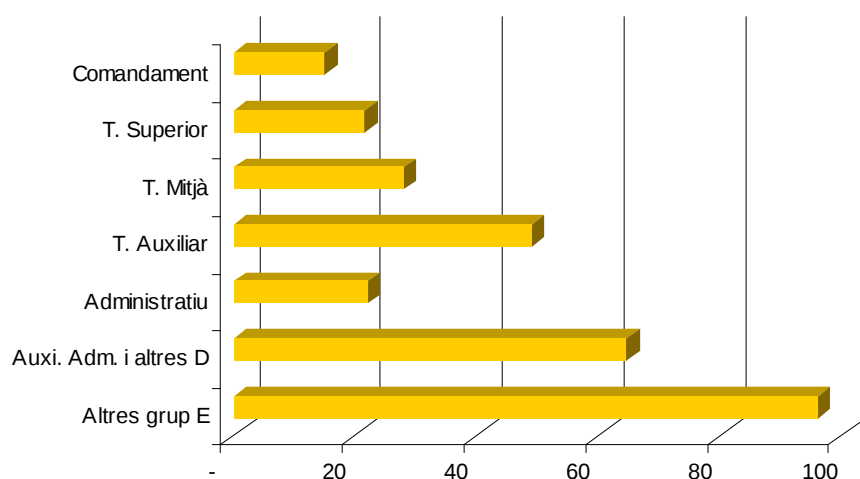
Pel contrari, hi ha una diferència de més de 10.000 euros entre les remuneracions mitjanes dels tècnics superiors i les dels tècnics mitjans, a causa, probablement, de la pràctica que acabem de comentar. De la mateixa manera, el fet que el salari dels tècnics auxiliars sigui, de promig, gairebé igual que els dels tècnics mitjans s'explica pel fet que en

alguns municipis els tècnics auxiliars tenen salaris molt elevats, probablement per compensar el fet que a la pràctica estiguin exercint funcions que impliquen una complexitat i una responsabilitat més elevades que les de la categoria laboral amb la qual van ser contractats. En canvi el salari dels auxiliars administratius, així com la resta de personal del grup D i el del grup E, és considerablement inferior. Cal tenir en consideració que les persones d'aquestes categories laboral no cobren complements especials.

Si ens fixem en el volum de treballadors de cada categoria, es dona una relació inversa entre el nivell salarial i el nombre de treballadors de cadascuna, amb la sola excepció del personal administratiu, molt escàs. Tal i com mostra el gràfic següent, es segueix una estructura gairebé piramidal.

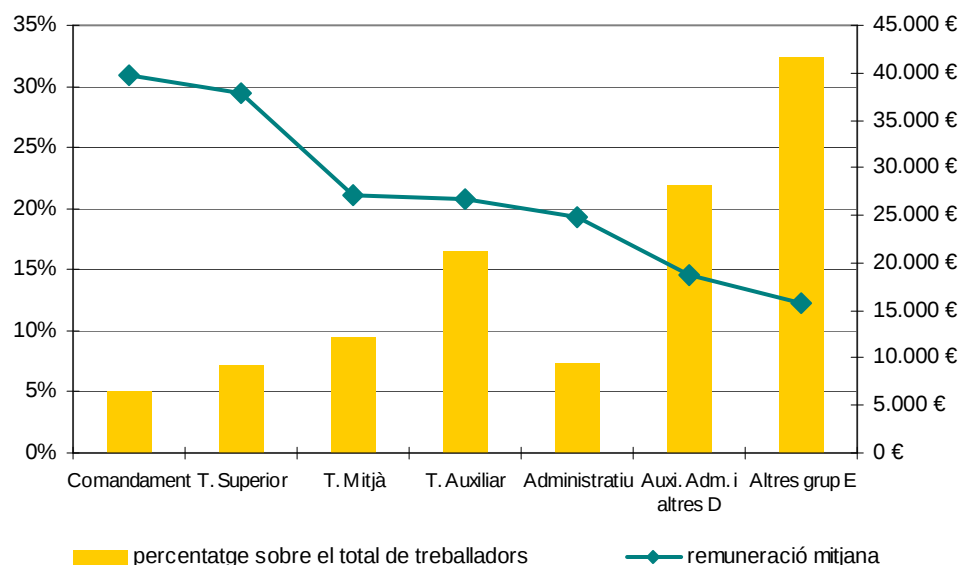
Pel que fa a l'única irregularitat de la piràmide, que afecta al personal administratiu, l'observació directa de la realitat als municipis de la mostra ens permet afirmar que, sovint, les tasques administratives de les àrees de cultura són assumides pel personal administratiu de l'ajuntament, que, en no tenir una adscripció específica a cultura –ni tampoc una dedicació exclusiva- no apareix en aquest recompte de dades. També és cert que en nombroses ocasions és el personal tècnic, o bé el de categories inferiors, el que es fa càrrec de les qüestions administratives.

Gràfic 1: Treballadors en cultura per categories

El gràfic següent mostra aquestes mateixes dades, en percentatges sobre el total de treballadors, als quals posa en relació amb les remuneracions mitjanes de cada categoria. La creu resultant entre les barres que mostren la quantitat de treballadors i la línia que indica la seva remuneració mitjana és la prova gràfica d'aquesta relació inversa entre la quantitat de personal de cada categoria i l'escala retributiva de la mateixa.

Gràfic 2: Treballadors en cultura i remuneracions mitjanes per categories

Cal precisar que el fet que hi hagi, o no, serveis externalitzats, constitueix una altra variable important a l'hora de considerar el salari dels treballadors. A la taula següent podem veure una comparació entre les remuneracions mitjanes dels treballadors segons si són contractats directament per l'ajuntament o si pertanyen a una empresa externa³. En la majoria de casos, els salaris percebuts pels treballadors públics són més elevats que no pas els d'aquells que, treballant per una empresa privada, desenvolupen unes funcions equivalents. En dades com aquestes es recolzen els arguments d'aquells que afirmen que, amb la tendència creixent a l'externalització de serveis, els ajuntaments, com les altres administracions públiques, contribueixen a la precarització del mercat laboral català i espanyol.

Tal i com mostra la taula, les diferències retributives són més acusades per a les categories laborals intermèdies –tècnics mitjans i tècnics auxiliars- i no tant per a les categories dels extrems superior i inferior de l'escala salarial.

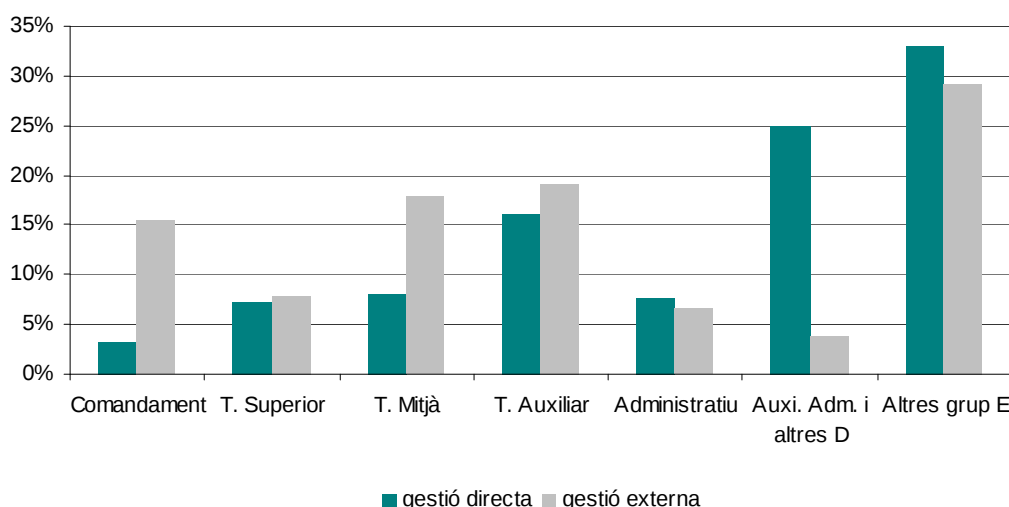
³ En el cas dels treballadors d'empreses externes s'han establert les categories per la seva equivalència amb les funcions, donat que no tenen la mateixa codificació que s'utilitza a l'Administració Pública.

Taula 3: Remuneracions mitjanes dels treballadors en cultural per categories. Comparació gestió directa / gestió externalitzada

	Gestió directa €	Gestió externa €
Comandament	45.376,54	38.751,35
T. Superior	40.451,84	40.652,16
T. Mitjà	37.903,71	22.474,62
T. Auxiliar	28.956,36	18.763,46
Administratiu	28.275,38	23.554,52
Auxi. Adm. i altres D	21.291,76	18.314,88
Altres grup E	14.706,64	21.721,75
Promig	30.994,60	26.318,96

Ara bé, tal i com mostra el gràfic següent, les empreses privades mostren una major tendència que no pas els ajuntaments a contractar persones de les categories laborals superiors –comandaments i tècnics- i no tants administratius o personal del grup D. Tot plegat indica que, a diferència dels ajuntaments, aquestes procuren contractar les persones amb la categoria professional –i el salari- que correspon a les seves funcions. En poder contractar les persones segons les funcions que hauran de desenvolupar, les empreses privades poden ajustar més els perfils professionals a aquestes funcions. Tot i que també cal tenir en compte que, sovint, tot i que s'externalitzi la gestió dels equipaments, les funcions administratives, de manteniment i de neteja s'assumeixen des dels serveis municipals, de manera que les empreses no necessiten contractar aquest tipus de treballadors. Aquesta situació explicaria, en part, la presència més limitada de treballadors de les categories inferiors a aquestes empreses.

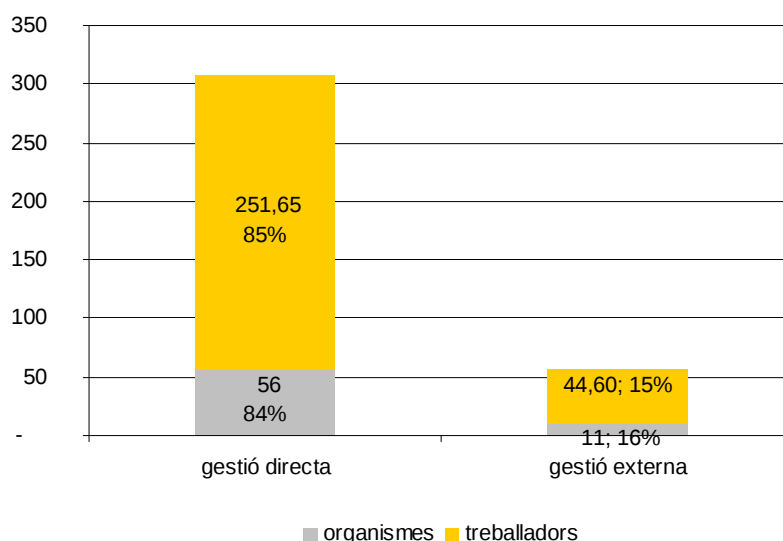
Gràfic 3: Comparació entre la distribució dels treballadors per categories en els serveis culturals de gestió directa i de gestió externa. Mostra de municipis 2008

Així doncs, el gruix dels treballadors de les empreses externes es situa a les categories superiors –comandaments i tècnics- i en les inferiors –grup E-. Només un 4% pertany a la categoria D, categoria a qual s'adscriu un 25% dels treballadors públics en cultura. Per la banda alta, crida l'atenció com només un 3% dels empleats municipals apareixen com a comandament front al 15% dels serveis de gestió externa. Probablement, l'explicació rau en el fet que, mentre que les empreses privades poden contractar persones com a gestors, és a dir, amb càrrec de comandament, aquesta categoria no existeix a l'administració pública, més que com a complement que s'afegeix a la categoria laboral, generalment de tècnic superior, que tenen aquestes persones. Per aquest motiu, és molt possible que, a l'hora d'omplir el qüestionari, alguns d'aquells que, als ajuntaments, exerceixen de cap, s'hagin comptat a sí mateixos com a tècnics, ajustant-se estrictament a la categoria de la seva plaça com a funcionaris.

Cal remarcar que, dels 67 organismes analitzats –entre departaments de cultura, organismes autònoms, equipaments culturals i programacions singulars- n'hi ha 56 gestionats directament pels ajuntaments i només 11 d'externalitzats. En termes de treballadors, aquestes xifres es tradueixen en 251,6 empleats municipals i 44,6 empleats d'empreses privades⁴. La proporció entre organismes de gestió directa o externalitzada i el volum de treballadors es manté gairebé constant: els organismes gestionats directament pels ajuntaments, que representen el 84% del total d'organismes analitzats, contracten un 85% dels treballadors, mentre que el 16% d'organismes restant, de gestió privada, compta amb un 15% dels treballadors municipals en cultura.

Gràfic 4: Organismes municipals de gestió directa i de gestió externalitzada

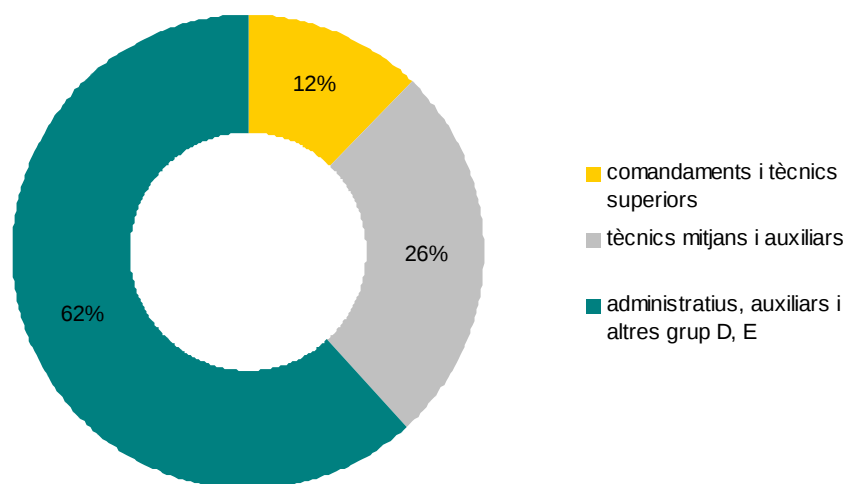

⁴ En tots dos casos fem referència a jornades laborals completes, no al número de persones físiques que treballen, que seria superior atès que n'hi ha alguns que treballen a temps parcial.

Si agreguem les dades dels serveis de gestió directa i els de gestió externa i agrupem les categories professionals en tres grups (comandaments i tècnics superiors⁵, resta de tècnics, i personal administratiu i dels grups D i E), trobem que el gruix dels treballadors –un 62%– es concentra al tercer grup, un 26% fa funcions tècniques i 12% pertany a les categories superiors. Més de la meitat dels treballadors en cultura, per tant, estarien cobrant un salari inferior als 19.000€ anuals de mitjana.

Tot i això, el primer informe anual sobre l'estat de la cultura i de les arts a Catalunya⁶, publicat pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts el darrer mes de juny, destaca la qualitat dels llocs de treball generats pel sector cultural, centrant-se en el seu Valor Afegit Brut (VAB). Segons aquest informe, el VAB d'un treballador cultural va ser, l'any 2007, de 48.895€, front als 41.462€ i els 32.783€ de la construcció o l'agricultura respectivament. Dins l'àmbit de la cultura, els sectors que generen un major valor afegit són el sector audiovisual i les arts plàstiques.

Gràfic 5: Agrupació dels treballadors en cultura dels municipis per categories

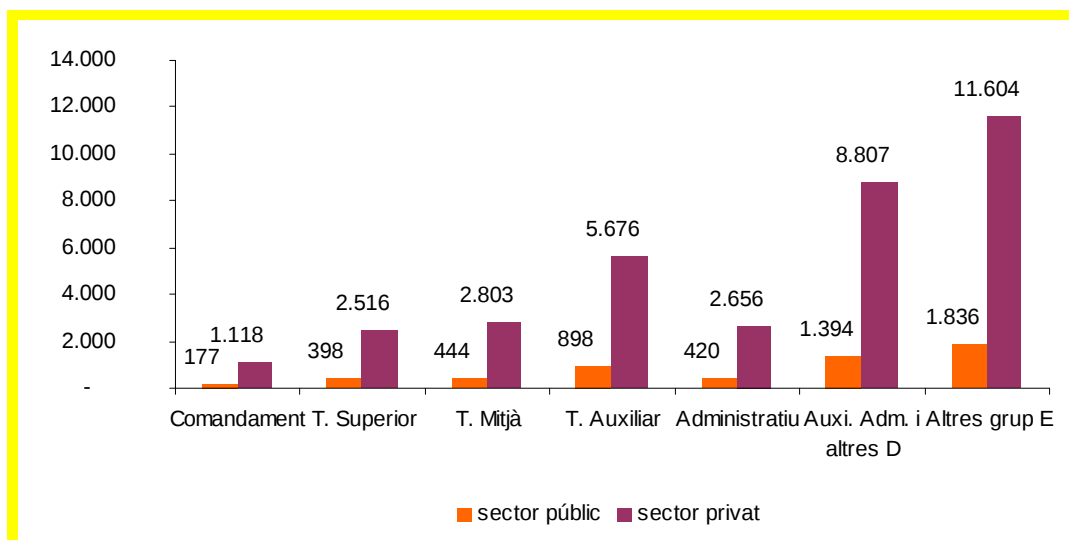
Tal i com hem indicat al començament d'aquest apartat, el nombre total de treballadors públics en cultura a Catalunya, l'any 2006, era de 5.568. Fent una extrapolació agosarada, podem suposar que la distribució d'aquests treballadors per categories s'aproxima a la que hem trobat per als empleats públics en cultura dels municipis de la mostra analitzada. Paral·lelament, i essent encara més agosarats, podem plantejar aquesta mateixa correspondència entre la distribució per categories dels treballadors de les empreses de gestió de la mostra i els treballadors cultural del sector privat català. Així doncs, trobaríem, per al conjunt dels treballadors culturals Catalunya, la següent distribució per categories:

⁵ Agrupem tècnics superiors i comandaments partint de la constatació que, a molts municipis, tècnics superiors exerceixen funcions de gestió i coordinació.

⁶ Trobareu l'informe complet a:

http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/CNCA/documents/arxiu/Informe_Anual_CoNCA_2010.pdf (consulta juliol 2010)

Gràfic 6: Comparació entre la distribució dels treballadors per categories en els serveis culturals de gestió directa i de gestió externa. Catalunya 2006

En total, hi hauria 1.295 treballadors culturals fent funcions de comandament, 2.915 tècnics superiors o equivalents, 3.247 tècnics mitjans, 6.574 tècnics auxiliars, 3.077 administratius, 10.201 auxiliars administratius o grup D, i 13.440 treballadors del grup E o el seu equivalent en el sector privat.

Pel que fa a les remuneracions d'aquests treballadors, prenent com a referència les remuneracions mitjanes obtingudes per al sector públic i el sector privat, tindríem que, els 40.749 treballadors en cultura que hi havia a Catalunya l'any 2006, haurien rebut, en conjunt, salaris per valor de 953 milions d'euros, dels quals 135,5 milions haurien anat a parar a empleats públics i 817,5 milions haurien retribuint la feina dels 35.181 treballadors del sector privat⁷.

Xifres com aquestes posen de manifest com, més enllà dels seus impactes sobre el benestar de les persones i les societats, la cultura té una rellevància creixent en l'economia del país. No només pel volum de recursos que manega i l'ocupació que pot arribar a generar, sinó perquè, tal i com s'ha mencionat anteriorment, la cultura porta associada una creació d'ocupació de qualitat, amb la qual contribueix a un creixement econòmic sostenible. Mostra d'això és, per exemple, que, mentre el salari mitjà dels treballadors culturals dels municipis que conformen la mostra analitzada es situa per damunt dels 24.500 euros anuals, el salari brut anual a Catalunya, aquell mateix any 2008, era de 23.376€.

⁷ Nota: En tractar-se en tots els casos d'estimacions aproximatives, no s'ha tingut en compte els increments salarials que pugui haver-hi hagut entre els anys 2006 i 2008.

2. Efectes indirectes de l'actuació dels serveis de cultura dels ajuntaments

A més dels efectes directes –en termes de creació d'ocupació– que comporta l'actuació en cultura dels ajuntaments analitzats, hi ha altres persones i sectors empresarials que se'n veuen beneficiats. L'activitat dels serveis i equipaments culturals requereix una relació continuada amb tot un entorn social i econòmic que inclou, a més del propi sector de la cultura, el de la construcció, el manteniment d'infraestructures, o un ampli ventall d'agents del sector serveis. Amb aquestes inversions, els ajuntaments contribueixen a la creació de llocs de treball en el seu entorn més immediat: el món local. Entenen per efectes indirectes de l'actuació dels serveis culturals dels ajuntaments aquesta creació de llocs de treball gràcies a les contractacions de serveis a empreses i agents privats, les transferències corrents a institucions i entitats locals, i la inversió en equipaments i infraestructures.

2.1 Contractació de serveis

En primera instància, analitzarem els serveis contractats per a l'actuació diària dels serveis de cultura, que van des de les companyies que actuen a la programació dels teatres municipals fins a les empreses de subministrament de l'aigua, la llum i el gas que consumeixen els equipaments..

Alguns d'aquests proveïdors són empreses culturals, d'altres no, i d'altres es troben en aquella franja incerta, al límit del que podríem considerar indústria o empresa “cultural” i el que no. Per a poder fer una anàlisi acurada de les dades, s'ha dividit el conjunt de proveïdors en diversos sectors.

La definició d'aquests sectors ha estat una dificultat afegida, donada l'heterogeneïtat de les empreses objecte de la anàlisi. Finalment han estat agrupades en funció del tipus de servei que ofereixen als ajuntaments. Per qüestions metodològiques, en algunes ocasions s'han dividit aquests sectors en subsectors.

A continuació s'enumeren els sis grans sectors definits; el llistat complet de sectors i subsectors es pot consultar a l'annex número 2 d'aquest treball.

- Sector de la programació cultural
- Sector d'estudis, consultoria i formació
- Sector de la comunicació
- Sector de manteniment i infraestructures
- Sector del transport, la restauració i l'allotjament
- Altres (empreses i professionals d'altres sectors)

Dins d'aquests sectors, també “conviu” empreses que pertanyen pròpiament al sector cultural amb empreses d'altres àmbits de l'economia. Tot i això, hi ha sectors que estan formats majoritàriament pel que podem considerar empreses i professionals de la cultura –sectors de la programació cultural i d'estudis i formació- mentre que d'altres pertanyen clarament a altres àmbits –sector de manteniment i infraestructures, restauració i allotjament...

La major part de la despesa que es dedica a la contractació de serveis queda recollida en el capítol II dels pressupostos municipals de cultura (despesa en béns corrents i serveis). Així doncs, l'elaboració d'aquest apartat del treball es nodreix d'una anàlisi detallada del capítol II dels pressupostos de cultura dels municipis de la mostra, complementada amb altres dades relatives als serveis contractats. Es compta amb xifres econòmiques relatives a l'any 2008 –volum de contractació- i informació sobre el tipus d'empreses i agents privats contractats. No disposem, en canvi, de dades sobre la composició de cadascuna d'aquestes empreses –nombre de treballadors, categories laborals, etc.

Tal i com s'ha assenyalat a la anteriorment, donada la dificultat que hauria suposat l'estimació del nombre treballadors beneficiats per aquestes contractacions, així com la poca fiabilitat de les conclusions que se'n poguessin obtenir, hem optat per fer referència al nombre d'empreses proveïdores de serveis, agrupades per sectors, sense intentar esbrinar el nombre de treballadors vinculats a aquestes empreses.

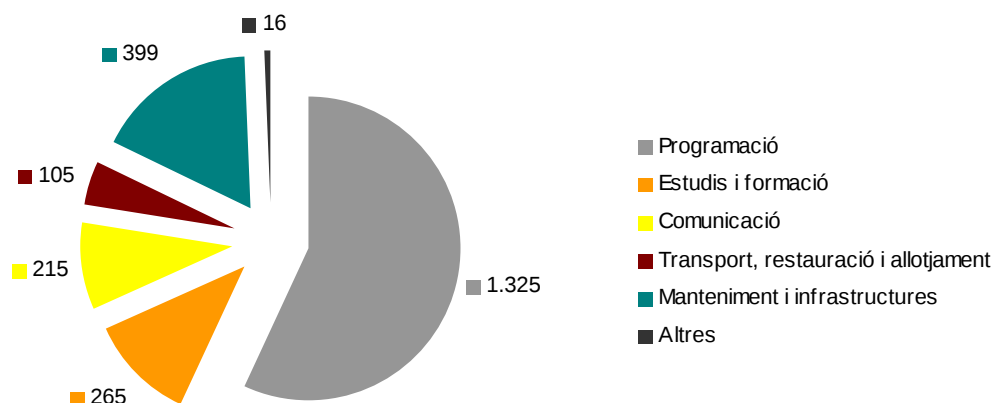
Cal remarcar que, sobretot en els sectors i subsectors més específicament culturals – arts visuals i escèniques, formació, consultories culturals, disseny gràfic i publicitat, etc.- hi ha una gran quantitat de microempreses; es tracta d'un sector molt atomitzat. Segons dades de l'informe anual del CoNCA mencionat anteriorment, i fent referència a dades per al conjunt de l'Estat Espanyol, el 40,3 % dels empleats de les empreses culturals són autònoms, el 14,6 % són persones jurídiques (empreses) sense treballadors contractats, el 43,8 % tenen menys de 50 treballadors, l'1,2 % tenen entre 50 i 499 treballador i només 59 empreses, un 0,1 % de totes les que hi ha registrades, tenen més de 500 treballadors.

Hem de tenir en consideració, per tant, que en els sectors de la programació cultural, el dels estudis i la formació o el de la comunicació, quan fem referència a empreses no sempre estem parlant de grans companyies, ni tan sols d'empreses mitjanes; sovint ens referim a empreses formades per menys de deu persones, o fins i tot dues persones o una sola.

En canvi, en d'altres sectors, com el de les grans empreses de subministraments, la construcció, o el manteniment d'infraestructures, la grandària habitual de les empreses és molt superior, de manera que podem suposar que les contractacions realitzades pels ajuntaments no afecten directament cap treballador en concret sinó que es dilueixen entre la globalitat dels ingressos d'aquestes empreses.

En termes globals, i entrant a analitzar les xifres obtingudes de la mostra de municipis, l'any 2008, aquests set municipis van contractar, en conjunt, un total de **2.325** empreses diferents, amb una despesa global per als ajuntaments de **13.045.713** euros, prop del doble de la seva pròpia despesa en personal.

Gràfic 7: Empreses contractades per sector

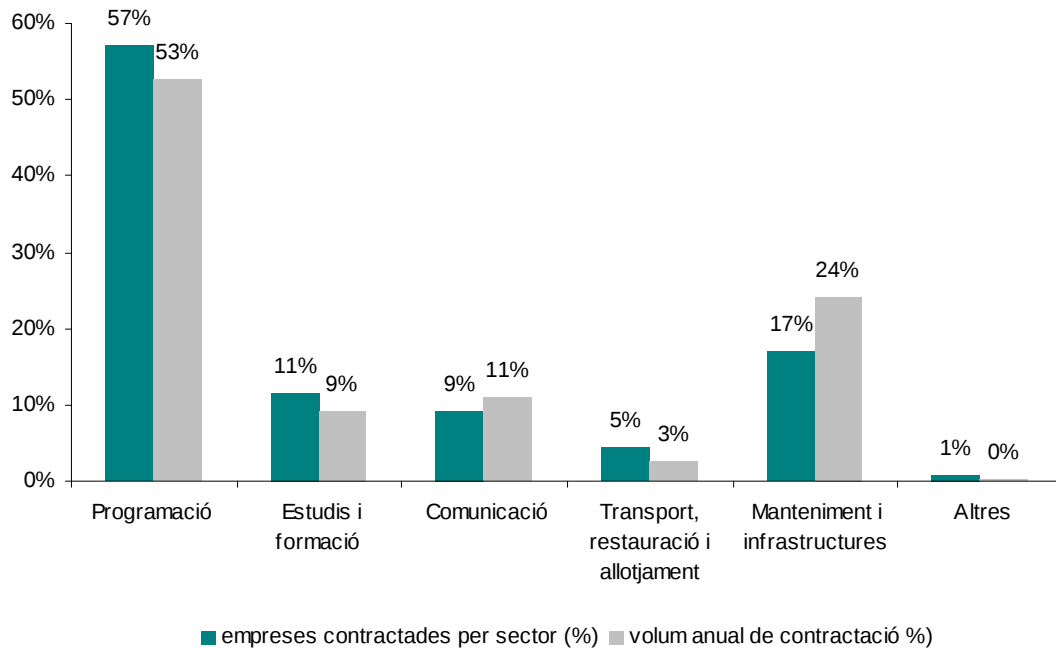

Més d'un miler de les 2.325 empreses contractades –un 57%- pertany a l'àmbit de la programació d'activitats i espectacles culturals. Es tracta d'empreses i companyies d'arts escèniques, artistes, empreses de l'àmbit de les arts visuals i audiovisuals, del món expositiu –inclòs muntatge i desmuntatge d'escenaris, d'exposicions, serveis de sonorització, etc.-, o bé organitzacions relacionades amb les festes i la cultura popular. El següent sector per nombre d'empreses contractades és el de manteniment i infraestructures, que inclou tots aquells serveis necessaris per al funcionament ordinari dels equipaments culturals i d'una gran part de la programació que es desenvolupa a l'exterior: empreses de manteniment, de subministraments, de serveis informàtics, de vigilància, sanitaris, de neteja, assegurances, etc.

Els professionals i empreses que proveeixen serveis relacionats amb la formació, la consultoria cultural i altres serveis especialitzats es situen en tercera posició pel que fa al nombre de contractacions anuals, seguides de les empreses del món editorial i de la comunicació (publicitat, edició, impremta), que es van beneficiar, l'any 2008, de 215 contractacions, al voltant d'un 9% del total. Al capdavant trobem les empreses de transport, allotjament i restauració, amb una relació més aviat tangencial amb els departaments de cultura dels ajuntaments.

La quantitat d'empreses contractades per sector guarda una correspondència important amb el volum de facturació de cadascun d'aquests sectors. El gràfic següent posa en relació aquests dos paràmetres.

Gràfic 8: Comparació entre el nombre d'empreses contractades i el volum de facturació per sector

Tal i com mostra el gràfic, les empreses i professionals de suport a la programació cultural dels municipis concentren més de la meitat de les contractacions i també de la facturació, amb uns percentatges del 57% i el 53% respectivament. Tot plegat va suposar per al conjunt d'aquestes empreses uns ingressos de 6,9 milions d'euros, l'any 2008. Les empreses de manteniment, per la seva banda, van ser objecte d'un 17% de les contractacions i en canvi van generar el 24% de la facturació (3,1 milions d'euros); és a dir, que la facturació mitjana per empresa en aquest sector és superior a la del sector de la programació. Per a la resta de sectors, el número d'empreses contractades es correspon aproximadament amb el volum de facturació. Únicament en el cas de les empreses del sector de la comunicació, la facturació –un 11%– supera lleugerament en percentatge al nombre d'empreses contractades en relació al total –un 9%.

A la taula següent apareixen les xifres concretes relatives a la contractació de serveis de cadascun dels sectors esmentats al llarg d'aquest apartat. S'hi ha afegit, a més, la facturació mitjana de cadascuna de les empreses dels diversos sectors. En termes globals, cada empresa va facturar una mitjana de **5.611** euros. Ara bé, aquesta quantitat varia enormement en funció del sector al qual pertany cadascuna d'elles.

Taula 4: Empreses contractades per sector, volum anual de contractació i facturació mitjana per empresa. Any 2008, mostra de municipis

	Empreses contractades per sector	Empreses contractades per sector (%)	Volum anual de contractació	Volum anual de contractació (%)	facturació mitjana per empresa
Programació	1.325	57,0%	6.882.856,29 €	52,8%	5.194,61 €
Estudis i formació	265	11,4%	1.191.922,08 €	9,1%	4.497,82 €
Comunicació	215	9,2%	1.436.269,34 €	11,0%	6.680,32 €
Restauració, allotjament	105	4,5%	357.481,75 €	2,7%	3.404,59 €
Manteniment i infraestruc.	399	17,2%	3.137.719,79 €	24,1%	7.863,96 €
Altres	16	0,7%	39.463,90 €	0,3%	2.466,49 €
	2.325	100,0%	13.045.713,15 €	100,0%	5.611,06 €

La xifra més elevada per aquest paràmetre -7.864€- correspon a les empreses de manteniment i infraestructures. Tal i com veurem més endavant, trobem diferències considerables dins del mateix sector, on hi ha les grans empreses proveïdores de subministraments, que concentren la major part dels ingressos, i d'altres més petites, sovint locals, dedicades al manteniment ordinari d'espais i equipaments, amb una facturació inferior.

Les empreses del sector de la comunicació, que inclou les editorials, les impremtes i les empreses i professionals del món del disseny gràfic i la publicitat, van obtenir una mitjana de 6.680€ anuals per empresa; aquelles vinculades a la programació –companyies de teatre i dansa, grups musicals, artistes visuals i audiovisuals, productores, empreses de muntatge i desmuntatge d'escenaris, tècnics de llums i so, etc- van ingressar 5.195€ de mitjana, i prop de 4.500€ es van destinar, en promig, a cadascuna de les empreses i professionals dedicats a la formació, la recerca, i la consultoria cultural.

Aquests tres sectors, que són els que podem considerar més pròpiament culturals, es caracteritzen, tal i com s'ha vist, per una gran atomització, és a dir, per comptar amb una quantitat molt important de petites empreses i professionals independents. En una gran part de les ocasions, els volums de facturació mitjans no responen a un únic encàrrec per empresa, sinó a diversos serveis prestats al llarg de l'any. A la major part dels municipis, els ajuntaments compten amb un nombre limitat d'aquest tipus d'empreses que són de la seva confiança, amb les que es posen en contacte cada vegada que necessiten serveis de formació, de consultoria, de premsa...

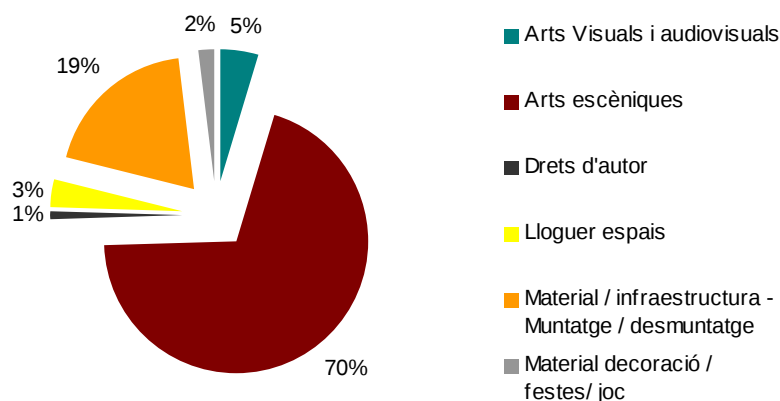
Finalment, el sector de la restauració, l'allotjament i els transport va tenir uns ingressos mitjans de 3.405€ per empresa.

A continuació analitzarem les dades de cadascun dels sectors per separat: programació d'activitats, estudis i formació, comunicació, manteniment i infraestructures, restauració i allotjament, i d'altres.

Sector de la programació cultural

El sector de les empreses que es mouen a l'entorn de la programació cultural dels ajuntaments està format per les empreses, companyies i professionals de les arts escèniques, visuals i audiovisuals, les empreses proveïdores de material de decoració i festes, les de joguines i jocs infantils, les que proveeixen les infraestructures necessàries per a la programació cultural i festiva, així com els serveis tècnics associats (muntatge i desmuntatge, llums, so, etc.), i les empreses que gestionen drets d'autor i propietat intel·lectual (SGAE, VeGaP, editorials, empreses de producció d'espectacles). També s'ha inclòs en aquest sector els recursos destinats al lloguer d'espais per a la programació cultural.

Gràfic 9: Sector de la programació cultural. Percentatge d'empreses contractades per subsector

L'any 2008, els municipis de la mostra van contractar un total de 1.325 empreses d'aquest sector, amb un volum de contractació proper als 7 milions d'euros. Més de dues terceres parts d'aquestes van ser empreses del sector de les arts escèniques: companyies, productores i actors i actrius individuals. Segueixen, per nombre d'empreses i per volum de contractació, les empreses proveïdores de material, infraestructures i serveis tècnics, sovint associades, igualment, al sector de les arts escèniques (muntatge i desmuntatge d'escenari, tècnics de llum i so, etc.).

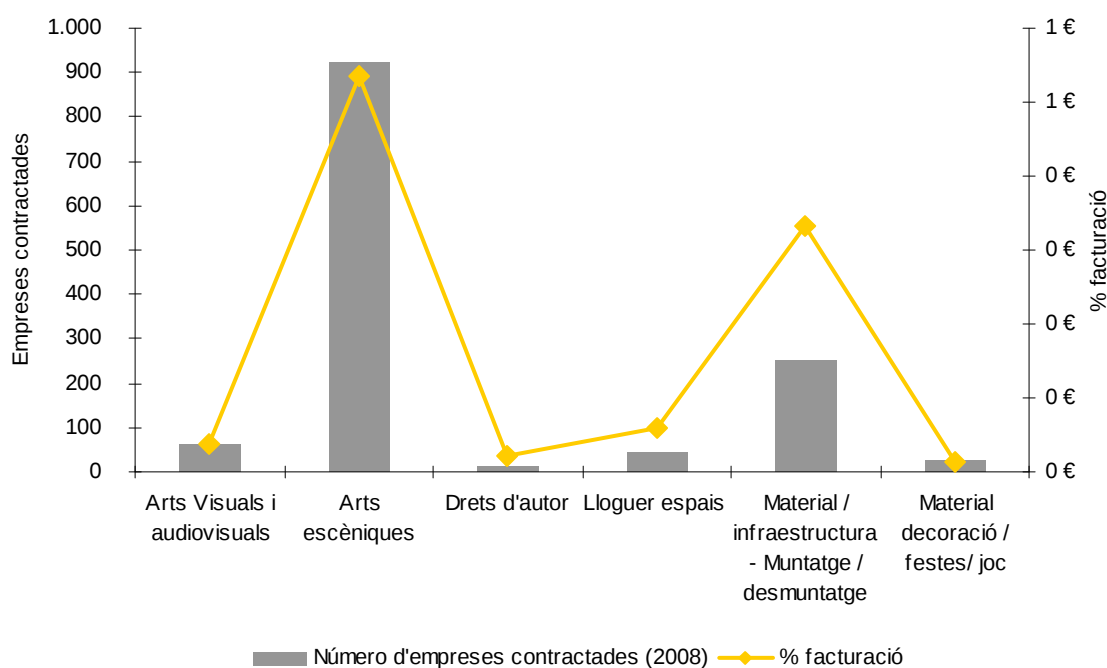
Cal remarcar que dins de les arts escèniques s'inclou la música, la dansa, el teatre, una part molt important de les manifestacions de la cultura tradicional i popular –actuacions castelleres, correfocs, balls i danses, actuacions musicals...- i també el gruix de la programació de les festes majors dels municipis. Tot plegat va absorbir un volum molt important dels recursos destinats a la cultura pels municipis l'any 2008.

Així doncs, si posem en relació les dades de contractació d'empreses i companyies d'arts escèniques amb els volums total dels recursos analitzats en aquest apartat –creació indirecta d'ocupació- trobem que absorbeixen gairebé un terç –un 28,2%- dels més de 13 milions d'euros que, l'any 2008, els municipis de la mostra van destinar a la contractació de tot tipus de serveis, inclosos tant el sector de la programació d'activitats com el d'estudis i formació, el de comunicació, el de manteniment i infraestructures, els de restauració i allotjament, i d'altres.

En tercer lloc per nombre d'empreses, però no per volum de contractació, trobem les empreses i professionals del sector de les arts visuals i audiovisuals, és a dir, totes aquelles relacionades amb el món de les exposicions, de la fotografia i del cinema. En comparació a la importància que es dóna als municipis a les arts escèniques, les arts visuals tenen un paper molt residual dins la programació cultural de la majoria d'ajuntaments. Més enllà de mostres d'artistes amateurs, amb una repercussió molt limitada als pressupostos, la programació expositiva dels ajuntaments és més aviat escassa o en alguns casos inexistent, la de cinema és circumscrita a l'àmbit de l'empresa privada, i l'interès per les manifestacions artístiques contemporànies únicament es fa palesa, en termes generals, als municipis de més de 80.000 o 100.000 habitants.

Sí que trobem, en canvi, a la major part dels municipis, una oferta més o menys àmplia de formació en arts visuals i fins i tot audiovisuals (cursos i tallers). Els recursos destinats a la formació i els estudis s'analitzen en propers apartats d'aquest treball.

Gràfic 10: Sector de la programació cultural. Empreses contractades i percentatge de facturació per subsector

Reprenent l'anàlisi dels subsectors que conformen el sector de la programació cultural trobem que les empreses que gestionen drets d'autor, el lloguer d'espais per a la programació i les empreses proveïdores de material festiu i de decoració es van beneficiar, l'any 2008, de percentatges de contractació inferiors al 5% de les empreses respectivament. Pel que fa al volum de contractació, en conjunt van representar prop d'un 10% dels recursos destinats pels municipis a la programació cultural, uns 650.000€ aproximadament.

La taula següent recull les xifres concretes de: nombre d'empreses contractades a cadascun dels subsectors analitzats, els volums anuals de contractació, així com els percentatges que representen aquestes dades i la facturació mitjana per empresa en cada cas.

Taula 5: Sector de la programació cultural: empreses contractades, volum anual de contractació i facturació mitjana per empresa. Any 2008, mostra de municipis

	Empreses contractades per sector	Empreses contractades per sector (%)	Volum anual de contractació	Volum anual de contractació (%)	facturació mitjana per empresa
Arts visuals i audiovisuals	63	4,8%	267.999,20 €	3,9%	4.253,96 €
Arts escèniques	925	69,8%	3.674.309,52 €	53,4%	3.972,23 €
Drets d'autor	12	0,9%	151.967,87 €	2,2%	12.663,99 €
Lloguer espais	45	3,4%	411.150,41 €	6,0%	9.136,68 €
Material / infraestructura	253	19,1%	2.292.774,09 €	33,3%	9.062,35 €
Material decoració/festes	27	2,0%	84.655,20 €	1,2%	3.135,38 €
TOTAL	1.325	100%	6.882.856,29 €	100%	5.194,61 €

Sector d'estudis i formació

El sector dels estudis i la formació recull un bon nombre de serveis professionals especialitzats dins dels àmbits de la cultura i l'educació: consultories culturals, professors, talleristes, monitors, arquitectes, restauradors, historiadors, documentalistes, traductors, gestors de projectes, i fins i tot experts en art, literatura o altres que es contracten per a fer de jurats en determinats premis o concursos convocats pels ajuntaments. En molts casos es tracta de professionals liberals (autònoms), o bé petites empreses. A diferència d'altres sectors, com el de manteniment i infraestructures, el de la restauració o, parcialment, el de la programació cultural, no trobem grans empreses en aquest àmbit de serveis professionals per al món de l'art i la cultura.

L'any 2008, els municipis de la mostra van contractar un total de 265 empreses o professionals d'aquest sector, amb un volum de contractació superior al milió d'euros. D'aquests recursos, el 89% es va dedicar a empreses dels àmbits de la formació, l'assessoria cultural i altres serveis professionals especialitzats, i l'11% restant -131.000€ aproximadament- van anar a parar a la dotació de premis, beques, i concursos artístics o literaris. Aquesta partida inclou les despeses d'organització d'aquests actes, així com les retribucions dels especialistes que fan de jurats i, sovint, les dotacions que reben els

guanyadors dels mateixos. En canvi , hi ha ajuntaments on aquestes dotacions es comptabilitzen com a transferències corrents i s'assignen al capítol IV dels pressupostos.

La taula següent recull i detalla les xifres comentades en aquest apartat.

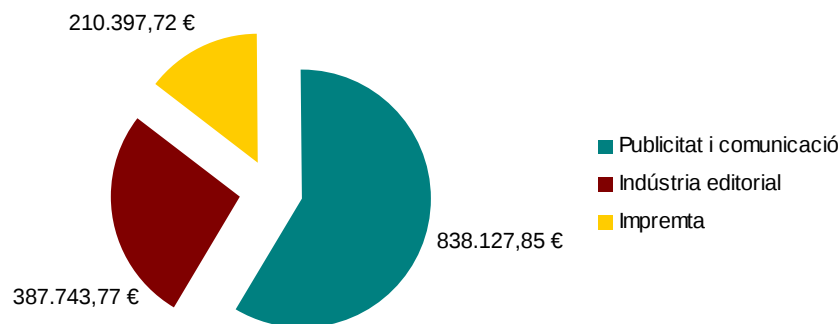
Taula 6: Sector d'estudis i formació: empreses contractades, volum anual de contractació i facturació mitjana per empresa. Any 2008, mostra de municipis

	Empreses contractades per sector	Empreses contractades per sector (%)	Volum anual de contractació	Volum anual de contractació (%)	facturació mitjana per empresa
Activitats formatives, assessoria i altres serveis professionals	245	92,5%	1.060.766,07 €	89,0%	4.329,66 €
Premis i beques	20	7,5%	131.156,01 €	11,0%	6.557,80 €
TOTAL	265	100%	1.191.922,08 €	100%	4.497,82 €

Sector de la comunicació

El sector de la comunicació, tal i com l'hem definit per al present estudi, està format per tres subsectors: el de les empreses de publicitat i marketing, inclosos professionals del disseny gràfic; la indústria editorial més tradicional, i les impremtes. En conjunt, les empreses d'aquest entorn van assolir, l'any 2008, un volum de contractació de gairebé 1,5 milions d'euros per part dels ajuntaments que conformen la mostra de municipis analitzats. D'aquests, més de la meitat -838.128€- van anar a parar a empreses i professionals del marketing, poc menys d'un terç -387.744€- a la indústria editorial, i un 15% -210.398€- a les impremtes i empreses d'impressió.

Gràfic 11: Sector de la comunicació. Volum de facturació per subsector. Any 2008

Es van contractar serveis de 116 empreses o professionals del marketing, 50 editorials i 49 impremtes, un total de 215 empreses que es van beneficiar, en major o menor mesura, de l'actuació en cultura d'aquests ajuntaments. La mitjana de facturació per empresa va ser de 6.700 euros aproximadament en termes globals. En el cas de les editorials, aquesta xifra s'acosta, de mitjana, als 8.000 euros anuals per empresa.

Taula 7: Sector de la comunicació: empreses contractades, volum anual de contractació i facturació mitjana per empresa. Any 2008, mostra de municipis

	Empreses contractades per sector	Empreses contractades per sector (%)	Volum anual de contractació	Volum anual de contractació (%)	facturació mitjana per empresa
Publicitat i comunicació	116	54,0%	838.127,85 €	58,4%	7.225,24 €
Indústria editorial	50	23,3%	387.743,77 €	27,0%	7.754,88 €
Impremta	49	22,8%	210.397,72 €	14,6%	4.293,83 €
TOTAL	215	100%	1.436.269,34 €	100%	6.680,32 €

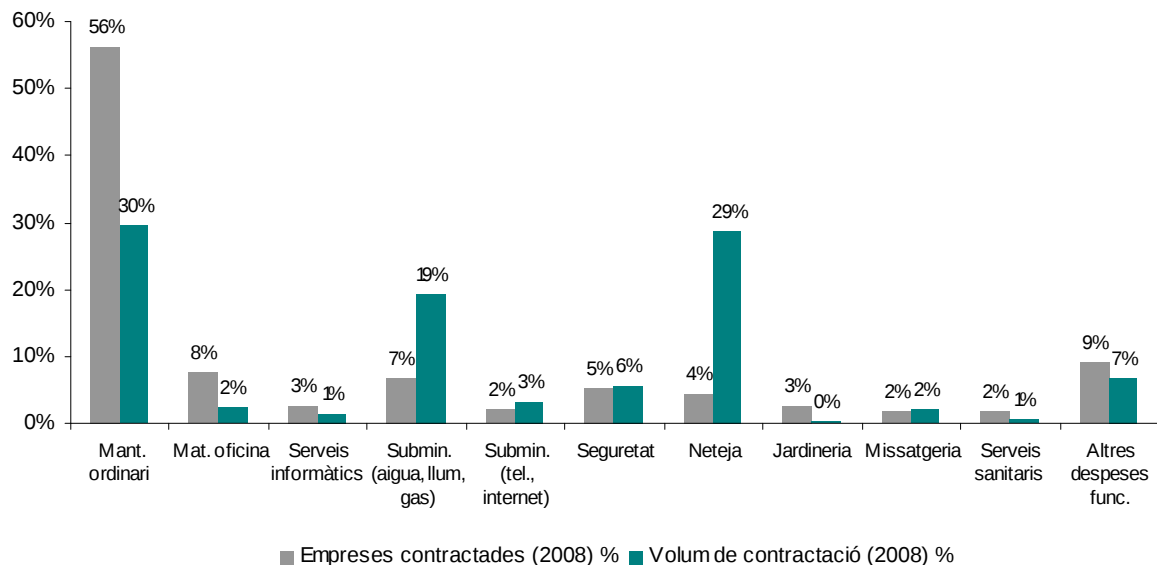
Manteniment i infraestructures

El sector de manteniment i infraestructures aplega totes aquelles empreses proveïdores de serveis essencials per al funcionament diari dels equipaments i les infraestructures culturals. Així doncs, les reparacions d'edificis –obres menors-, el manteniment dels equipaments i dels seus espais exteriors, de les instal·lacions, dels utillatges, dels vehicles, etc., així com tot el material necessari per al desenvolupament d'aquestes tasques, s'inclou dins del sector de manteniment i infraestructures.

Tal i com reflecteix el gràfic següent, el sector és divideix en un gran nombre de subsectors, amb una distribució molt desigual dels recursos que s'hi destinen. En conjunt, el sector va absorbir, l'any 2008, un total de 3.137.720€ repartits entre 399 empreses diferents. A diferència del que s'ha comentat per altres sectors, algunes de les empreses característiques d'aquest sector són mitjanes o grans, fins i tot n'hi ha algunes de molt grans i de fora de l'àmbit local, com les subministradores d'electricitat, telèfon, aigua o gas. D'altres, en canvi, tenen una grandària menor i un component local més important. És el cas de les empreses de serveis informàtics, les de jardineria, les de neteja o les que subministren material d'oficina. Ens trobem, per tant, davant d'un sector amb desigualtats importants pel que fa al tipus d'empreses que l'integren.

Més de la meitat de les empreses de manteniment i infraestructures contractades pels municipis de la mostra al llarg de l'any 2008 van ser aquelles dedicades al manteniment ordinari dels equipaments culturals (224 empreses diferents). En canvi, pel que fa al volum de facturació, les empreses d'aquests subsector van rebre menys d'un terç del total de recursos destinats al sector de manteniment i infraestructures: la facturació mitjana per empresa no va arribar als 4.200 euros.

Gràfic 12: Manteniment i infraestructures. Empreses contractades i volum de facturació per subsector. Any 2008

Al gràfic anterior es posa en relació el nombre d'empreses contractades a cadascun dels subsectors definits, amb el seu volum de facturació. Crida l'atenció el cas de les empreses de neteja, on únicament 17 empreses concentren un volum de contractació de 900.000€, gairebé una tercera part del total. Aquesta dada posa de manifest com la major part dels municipis treballen amb un nombre molt limitat d'aquestes empreses (una o dues com a molt) a les quals encarreguen la neteja del conjunt d'equipaments i espais que gestiona l'àrea de cultura. Cadascuna d'aquestes empreses va facturar una mitjana de 53.000€ a càrrec dels ajuntaments durant el 2008, xifra que equival a entre dos i tres llocs de treball en el sector.

Sense arribar als valors de les empreses de neteja, la mitjana de facturació de les empreses subministradores d'aigua, llum i gas també va ser molt elevada (22.600€ per empresa). En aquest cas, el 6,8% de les empreses es van beneficiar d'un 19,5% dels recursos destinats a aquest sector.

La resta d'empreses del sector van beneficiar-se de quantitats més discretes, sempre per sota del 10% de les contractacions així com dels volums de recursos. La taula següent recull el detall del nombre d'empreses contractades de cada subsector, dels recursos que s'hi van destinar, els percentatges que representen aquestes xifres i la facturació mitjana per empresa.

Taula 8: Manteniment i infraestructures: empreses contractades, volum anual de contractació i facturació mitjana per empresa. Any 2008, mostra de municipis

	Empreses contractades per sector	Empreses contractades per sector (%)	Volum anual de contractació	Volum anual de contractació (%)	facturació mitjana per empresa
Mant. ordinari	224	56,1%	928.400,03 €	29,6%	4.144,64 €
Mat. oficina	30	7,5%	76.017,32 €	2,4%	2.533,91 €
Serveis informàtics	11	2,8%	46.991,56 €	1,5%	4.271,96 €
Submin. (aigua, llum,gas)	27	6,8%	610.462,91 €	19,5%	22.609,74 €
Submin. (tel., internet)	8	2,0%	100.337,02 €	3,2%	12.542,13 €
Seguretat	21	5,3%	175.651,39 €	5,6%	8.364,35 €
Neteja	17	4,3%	901.059,82 €	28,7%	53.003,52 €
Jardineria	11	2,8%	9.513,71 €	0,3%	864,88 €
Missatgeria	7	1,8%	61.567,57 €	2,0%	8.795,37 €
Serveis sanitaris	7	1,8%	18.600,41 €	0,6%	2.657,20 €
Altres despeses funcion.	36	9,0%	209.118,05 €	6,7%	5.808,83 €
TOTAL	399	100%	3.137.719,79 €	100%	7.863,96 €

Tal i com hem vist en apartats anteriors, el sector de les empreses de manteniment i infraestructures és el segon en importància pel volum de despesa que s'hi destina. Això no obstant, es tracta d'un tipus de despesa que sovint és menystingut pels mateixos responsables de cultura a l'hora de planificar l'activitat i preveure l'assignació dels recursos. Així com hi ha una gran consciència del què costarà construir o rehabilitar un equipament, i

també el cost que implica la programació dels mateixos, no sempre es tenen en compte les seves despeses de funcionament; allò que en el món del teatre en diuen el cost de pujar el teló. Només pel fet d'estar obert, un equipament genera una despesa molt important associada a aspectes com el manteniment de les instal·lacions, material de funcionament diari, subministraments, vigilància, neteja, etc.

En contrapartida, amb aquests recursos el sector cultural contribueix a la creació de llocs de treball en d'altres sectors de l'economia, en empreses que, en alguns casos, són molt importants per al creixement econòmic del territori.

Restauració, allotjament i transport

Aquest sector recull determinades despeses associades als serveis de cultura dels municipis que no es consideren essencials per al desenvolupament de les activitats diàries però que en són complementàries. Es tracta de les despeses generades pel protocol dels diversos esdeveniments, i també les dietes i les despeses generades pels desplaçaments dels treballadors en cultura, ja sigui per la seva activitat habitual o per visites a d'altres municipis o a projectes culturals singulars.

S'hi destina una petita part dels recursos dedicats a la contractació de serveis. L'any 2008, aquest tipus de despesa van suposar, en conjunt, uns 350.000€ per als municipis de la mostra, un 2,7% del total de recursos destinats a la contractació de serveis.

Taula 9: Restauració i allotjament: empreses contractades, volum anual de contractació i facturació mitjana per empresa. Any 2008, mostra de municipis

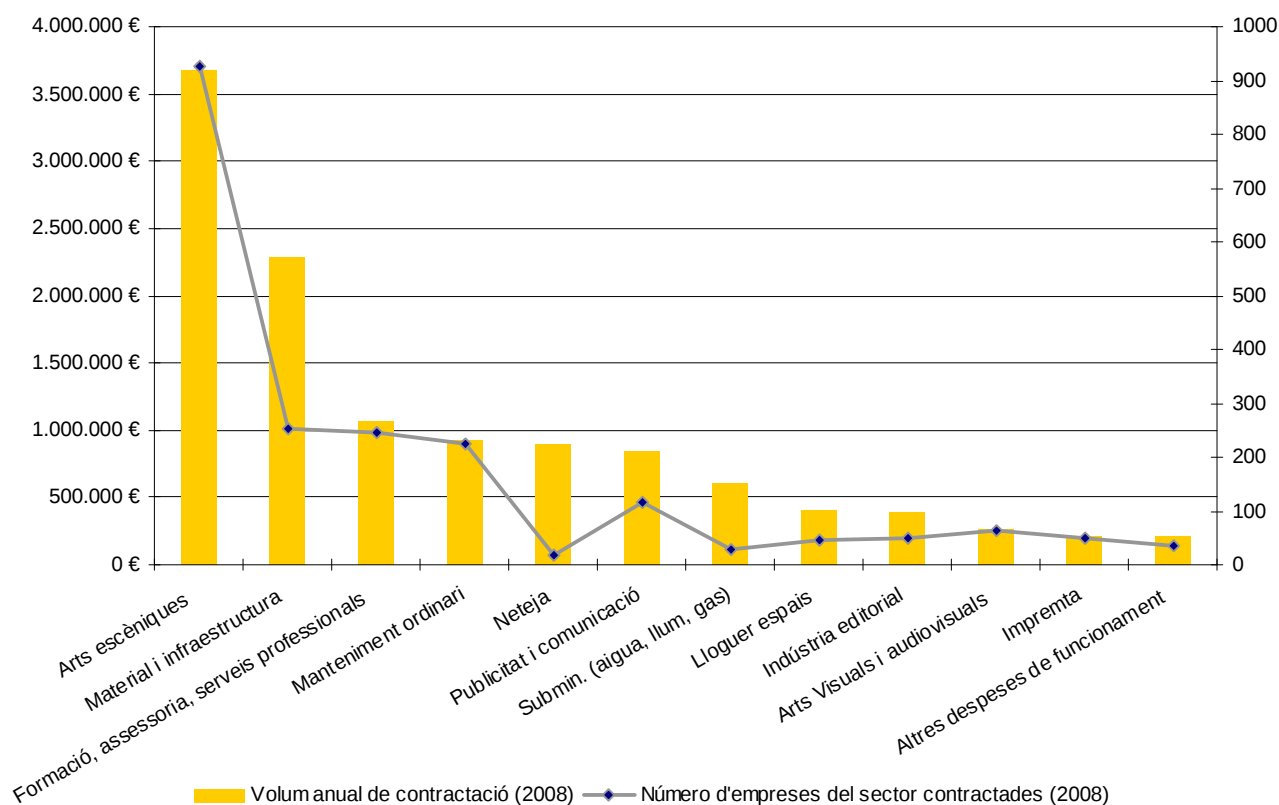
	Empreses contractades per sector	Empreses contractades per sector (%)	Volum anual de contractació	Volum anual de contractació (%)	facturació mitjana per empresa
Restauració	48	45,7%	86.979,69 €	24,3%	1.812,08 €
Transports	37	35,2%	109.142,07 €	30,5%	2.949,79 €
Protocol	6	5,7%	11.476,10 €	3,2%	1.912,68 €
Allotjament	14	13,3%	149.883,89 €	41,9%	10.705,99 €
TOTAL	105	100%	357.481,75 €	100%	3.404,59 €

Altres: Empreses i professionals d'altres sectors

Finalment, d'entre les contractacions realitzades l'any 2008 pels ajuntaments de la mostra, hi ha 16 empreses que no pertanyen a cap dels sectors anteriors, que van facturar un total de 39.464€, un 0,3% del total analitzat.

Reprenent una anàlisi més global de la situació, però sense deixar encara la divisió per subsectors de les empreses contractades, el gràfic següent mostra els subsectors ordenats en funció del volum de recursos que van obtenir l'any 2008 gràcies a les contractacions per part dels municipis de la mostra. Es mostren únicament els 12 subsectors que van tenir uns volums de facturació superiors als 200.000 euros. L'eix de la dreta i ls línis mostren el número d'empreses contractades per a cadascun d'aquests subsectors.

Gràfic 13: Ordenació dels subsectors segons volum de contractació. Any 2008, mostra de municipis

Tal i com hem anat veient al llarg del treball, el volum de contractació més important, també pel que fa al nombre d'empreses contractades, correspon a les companyies, productores i professionals de les arts escèniques, en primer lloc, i a les empreses proveïdores del material i els serveis associats a la programació cultural (muntatge i desmuntatge, tècnics de llums i so, etc.). En tercer lloc hi ha les empreses i els professionals que ofereixen serveis culturals especialitzats i formació, seguits molt de prop per aquelles dedicades al manteniment d'equipaments i instal·lacions, les de neteja i les de publicitat i comunicació.

Tot i que no disposem de dades concretes que sustentin la següent afirmació, més enllà dels comentaris dels responsables municipals entrevistats, aquestes observacions ens permeten afirmar que aquests subsectors estan formats majoritàriament per empreses locals, amb un fort arrelament al territori i un element de proximitat ben remarcable. La sola excepció són algunes companyies i productores d'arts escèniques que, en el cas de pertànyer a la programació dels teatres municipals, són empreses d'abast nacional –català- i de vegades fins i tot internacional. Ara bé, cal remarcar que, dins del sector de les arts escèniques, també hi ha una part molt important que correspon a les activitats festives, vinculades a entitats locals sovint relacionades amb la cultura tradicional i popular.

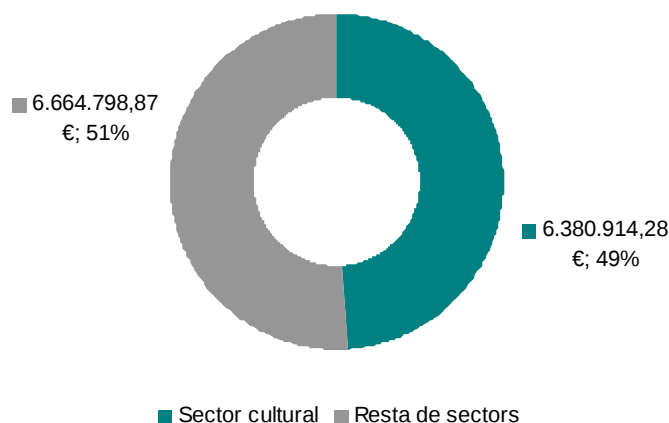
Finalment intentarem fer una divisió, del conjunt d'empreses analitzat, entre les que considerem “empreses culturals” i la resta. Aquesta divisió, tal i com s'ha assenyalat, és molt poc evident, donat que la frontera entre el que podem considerar cultura i encara més, indústria cultural, i el que no, és una línia molt difosa. Recollint unes paraules d'Eduard Miralles, “les cadenes de valor resulten molt heterogènies i difícils de segmentar en cada cas. No tots els components del valor d'una activitat creativa són econòmicament creatius o culturals: (...) en el cas de les “indústries culturals” això és incert (les editorials són part de l'economia creativa però, ho són en tots els casos? I què passa amb les impremtes?), i en activitats com l'arquitectura o la publicitat aquesta segmentació és encara molt més complexa. Per tant, i a manca d'estandarització i major consens, cal anar amb peus de plom, especialment en tot allò que respecta a les xifres que fan referència a l'aportació al PIB, la generació de llocs de treball, etc.”

A efectes d'aquest anàlisi i basant-nos en els sector definits per al mateix, hem considerat que el sector cultural està format pels subsectors següents:

- Arts escèniques
- Formació, assessoria, serveis professionals
- Publicitat i comunicació
- Indústria editorial
- Arts Visuals i audiovisuals
- Drets d'autor

La resta de subsectors pertanyen, per tant, a altres àmbits de l'economia. Segons aquesta divisió, i atenent al volum de facturació de cadascun d'aquests dos blocs, trobem que les contractacions realitzades per les àrees de cultura dels municipis de la mostra es divideixen gairebé a parts iguals entre el sector cultural i la resta de sectors. Concretament, un 49% dels recursos esmerçats van anar a parar a empreses del sector cultural i el 51% restant a empreses de la resta d'àmbits i sector econòmics.

Gràfic 14: Contractacions realitzades al sector cultural i a la resta de sectors. Any 2008, mostra de municipis

Aquestes xifres ens permeten fer-nos una idea de la contribució que suposa l'actuació en cultura dels ajuntaments per a l'impuls, o si més no el manteniment, del mateix sector cultural, però també, amb importància equivalent, per a l'economia del territori en el seu conjunt. Tal i s'ha anat posant de manifest al llarg de l'anàlisi, una part molt important de les empreses contractades pels municipis, tant en el sector cultural com a la resta, són petites i mitjanes empreses de l'àmbit local, de manera que, amb la seva activitat, els ajuntaments contribueixen a la creació de llocs de treball de qualitat en el seu entorn més immediat.

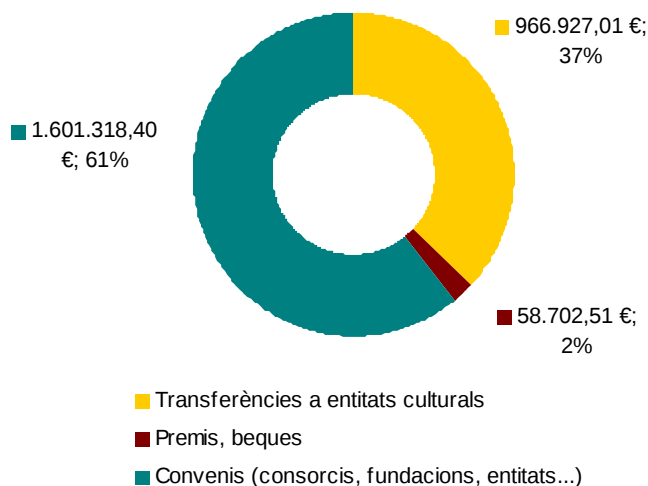
2.2 Transferències corrents

A continuació analitzarem la despesa realitzada pels ajuntaments a través del capítol de transferències corrents dels seus pressupostos (capítol IV). Es tracta de transferències entre els diversos organismes dels municipis, i transferències a entitats culturals i agents del territori.

Cal remarcar que, de les dades que s'analitzaran a continuació, no totes han estat imputades al capítol IV dels pressupostos de cultura. Ha estat així en 4 dels 7 municipis que conformen la mostra. En la resta de municipis, tot i que les transferències van ser efectivament realitzades, probablement es van imputar a d'altres partides del pressupost, o bé al capítol IV del pressupost global de la corporació, d'acord amb d'altres criteris de classificació econòmic-funcional, però no al de l'Àrea de Cultura.

En conjunt, els set municipis que conformen la mostra van destinar, l'any 2008, 2.626.947,92€ a transferències corrents. D'aquests, 966.927€ van ser transferències a entitats culturals, 58.702€ van anar destinades als beneficiaris de premis o beques –en el casos que aquestes transferències no haguessin estat imputades al capítol II dels pressupostos, tal i com hem vist a l'apartat anterior d'aquest treball. Finalment, 1.601.318€ corresponen a traspassos entre diferents organismes de titularitat pública (convenis o amb consorcis, fundacions, entitats supramunicipals, transferències a fundacions públiques, etc.).

Gràfic 15: Contractacions realitzades al sector cultural i a la resta de sectors. Any 2008, mostra de municipis

Així doncs, dels més de 2,5 milions d'euros destinats a transferències, gairebé un milió va anar a parar a entitats i agents culturals dels municipis. Sovint, aquests recursos es varen destinar a complementar la programació cultural organitzada des del mateix ajuntament. Constitueix una pràctica bastant habitual proveir a determinades entitats locals de solvència i confiança provades, d'un cert volum de recursos. Amb ells, les entitats es fan càrrec de gestionar una part, sovint important, de les activitats culturals dels municipis, per la qual cosa necessitaran contractar els serveis de companyies, empreses o altres agents culturals.

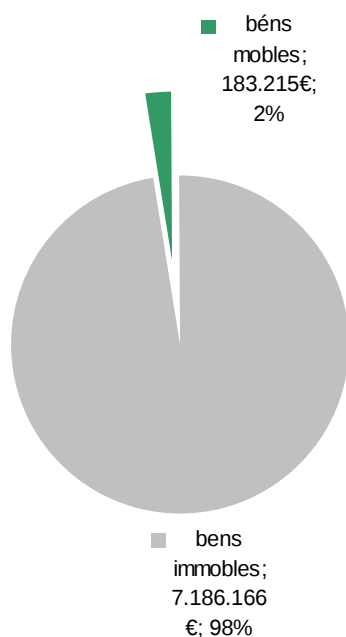
Tot i no disposar de dades concretes, podem afirmar que, a través de les transferències corrents a entitats, els ajuntaments també contribueixen a la creació de riquesa i ocupació al territori. Succeeix el mateix amb els organismes i entitats receptores del prop d'1,5 milions d'euros restant.

2.3 Inversió

Les inversions reals, comptabilitzades al capítol VI dels pressupostos, recullen fonamentalment els recursos que es destinen a la construcció o renovació d'equipaments culturals. En capítols anteriors d'aquest estudi es va analitzar la inversió realitzada l'any 2008 pels ajuntaments de la província amb el suport de Diputació, dins la Xarxa Barcelona Municipis de Qualitat. En aquesta ocasió ens centrarem únicament en les inversions realitzades pels set municipis que conformen la nostra mostra.

Entre tots, van realitzar, l'any 2008, inversions per un valor de 7.369.382€, dedicades majoritàriament a la construcció i rehabilitació d'equipaments –inversió en béns immobles- i, en una petita part, a la compra i renovació d'utilitatge (maquinària, mobiliari, etc) –inversió en béns mobles.

Gràfic 16: Inversió. Any 2008, mostra de municipis

Si volguéssim fer una quantificació aproximada de la quantitat de llocs de treball creats gràcies a la inversió en béns immobles dels set municipis de la mostra, tal i com vàrem fer en capítols anteriors d'aquest treball⁸, trobaríem que aquests 7 milions d'euros i escaig equivaldrien a la creació de 382 llocs de treball al sector de la construcció durant un any.

⁸ Prenent com a referència les xifres del Fons Estatal d'Inversió Local (FEIL) de l'any 2009, el cost de la creació d'un lloc de treball (anual) en el sector de la construcció és de 18.809,35 euros.

3. Impactes induïts de l'acció cultural als municipis

Entenem per impactes induïts d'una acció, en termes de creació d'ocupació, l'activitat econòmica generada arrel d'aquesta activitat, però que no és fruit de la contractació directa de persones –impactes directes- ni adquisició de productes o serveis –impactes indirectes- per a la realització d'aquesta acció. Es pot considerar impacte induït, per exemple, el fet que hi hagi bars i restaurants que s'instal·len a prop dels teatres, i que tenen com a clients el públic d'aquest teatres, que hi va en sortir de la funció o abans d'entrar. Però també es beneficien d'aquests efectes induïts de l'actuació en cultura dels ajuntaments les persones que treballen al mercat municipal, o a les botigues d'alimentació on van a comprar els treballadors de l'àrea de cultura d'aquests ajuntaments.

Podem distingir dues classes d'impactes induïts. D'una banda, les despeses realitzades pels usuaris dels serveis i equipaments culturals locals, associades a l'activitat d'aquests (per exemple, els llibres que es compren arrel d'una xerrada organitzada per la biblioteca, el sopar o les copes de després de teatre, etc.). Així doncs, serveis locals com bars i restaurants, taxis, hotels, llibreries o fins i tot benzineres poden veure's beneficiats pel fet que es desenvolupi una activitat cultural en el seu entorn.

Per una altra banda, també es consideren impactes induïts els efectes resultants de les despeses realitzades al municipi amb els salaris guanyats per les persones empleades – directament o indirecta- pels serveis locals de cultura: A mesura que es gasten aquests diners, altres persones del municipi també guanyaran diners, la qual cosa estimularà noves despeses i així successivament. Aquest procés de despeses consecutives provoca un creixement o una “multiplicació” de l'economia.

En alguns models de càlcul dels impactes induïts es defineixen uns “multiplicadors” que, a través d'una fórmula matemàtica relativament senzilla, fan una mesura aproximada dels impactes induïts de la despesa en cultura sobre les economies locals. En termes generals, aquests efectes són creixents amb la grandària dels municipis.

La construcció d'un indicador, no obstant això, requereix dades concretes sobre la despesa directa, directa i induïda realitzada per les persones que, d'una manera o d'una altra, tenen una relació amb l'activitat que s'analitza –en el nostre cas l'acció cultural dels ajuntaments- i el territori. Les dades sobre impactes induïts s'obtenen a partir de càlculs aproximats sobre la despesa diferencial realitzada per les persones gràcies l'activitat analitzada. Per exemple, en el cas d'anar a sopar en sortir del teatre, l'import d'aquest sopar –que, de no haver anat al teatre s'hauria fet a casa- s'hauria de comptabilitzar com a despesa induïda.

En el nostre cas, l'accés a les dades concretes per poder definir un multiplicador i realitzar un càlcul aproximat dels efectes induïts de la despesa en cultura dels ajuntaments de la mostra requeria un treball de camp molt més exhaustiu que el que es podia realitzar, per la qual cosa s'ha optat per intentar identificar, en cadascun dels municipis analitzats,

quins són els possibles beneficiaris d'aquest impacte induït, sense quantificar, però, el seu volum.

A continuació es presenta una síntesi de les conclusions obtingudes a partir de l'intercanvi d'impressions sobre aquesta qüestió amb el responsable de cultura de cadascun dels set municipis de la mostra. Per tant, es tracta d'opinions recollides a partir de les impressions personals de persones individuals, molt coneixedores del context cultural de cadascun dels municipis, però que en cap cas pretenen ser fruit d'una anàlisi o d'un treball de camp exhaustiu.

En primer lloc, abans de fixar-nos en els principals receptors d'aquest impactes induïts, trobem que hi ha diversos factors que –segons el parer dels entrevistats- influeixen en el fet que un equipament generi o no repercussions econòmiques positives sobre el seu entorn immediat.

En primer lloc, *la pròpia naturalesa dels equipaments culturals*: determinats equipaments s'associen amb moments d'oci, de manera que faciliten el consum, principalment en bars i restaurants. És el cas, sobretot, de teatres, auditoris, sales de concerts, etc. D'altres equipaments, com les biblioteques, els centres culturals de proximitat o les mateixes oficines on s'allotgen els treballadors municipals en cultura, acaben per formar part dels recorreguts quotidians dels seus usuaris, que sovint es converteixen en clients habituals dels serveis que s'ofereixen al seu voltant, beneficiant d'aquesta manera al comerç local en el seu conjunt. Han estat especialment citades, en aquest punt, llibreries i botigues de moda.

Al costat d'aquests equipaments amb un impacte més o menys constant en el temps i delimitat en l'espai, hi ha activitats que, allà on es facin, tenen uns efectes molt rellevants sobre el seu entorn, però amb una durada determinada. És el cas de les festes majors i els altres moments destacats del calendari festiu de cada municipi, i també esdeveniments singulars com fires o festivals.

En canvi, hi ha accions, serveis i equipaments que, per la seva naturalesa, no tenen un impacte específic sobre el seu entorn. Dins d'aquest grup trobem els arxius i centres de documentació i, en menor mesura, museus i sales d'exposicions.

Un segon factor que repercuteix en l'impacte dels serveis i equipaments culturals és *la concentració dels mateixos*. Un centre cultural, que reuneix en un mateix espai serveis com ara una biblioteca, un centre cultural de proximitat, l'arxiu municipal i una sala d'exposicions genera un trànsit de persones superior al d'un equipament aïllat, i per tant la influència sobre el seu entorn també és més important. D'aquesta manera, equipaments que, per si sols, tenen poca o nul·la influència en l'entorn –arxius, sales d'exposicions- contribueixen positivament a la creació d'activitat econòmica “de proximitat” si es formen part d'un conjunt més ampli d'infraestructures o de serveis.

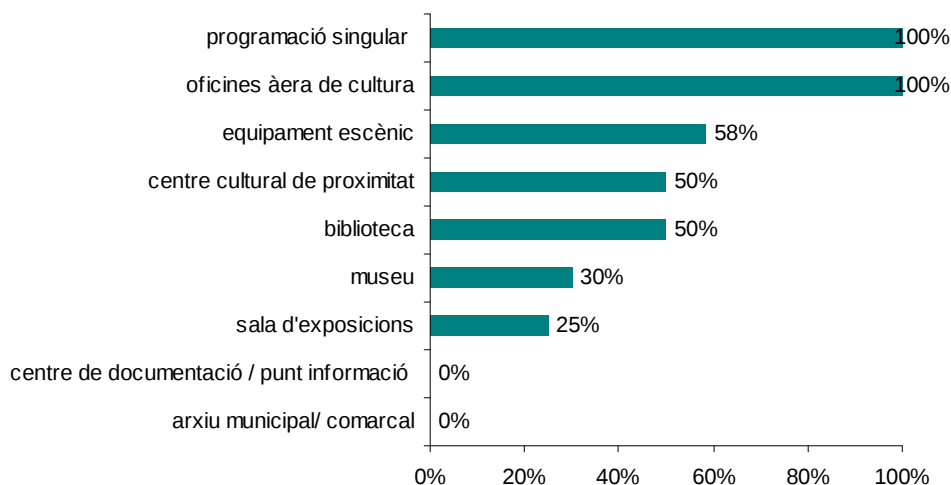
El tercer factor comentat per la pràctica totalitat dels entrevistats ha estat *la situació dels equipaments i serveis culturals dins del municipi*: situats al centre de la població, la seva contribució positiva és clara. Ara bé, si es troben fora del nucli urbà, aquests efectes positius es dilueixen. Només determinats teatres o sales de concerts amb una gran capacitat

d'atracció aconseguir que hi hagi empreses locals que s'instal·len al seu voltant atretes pels beneficis que poden obtenir del públic assistent. Un cas apart són els centres culturals, que poden arribar a generar noves centralitats als municipis, amb tot el que això comporta (comerços, serveis de transport, etc).

En un i altre cas –equipaments amb una gran capacitat d'atracció, creació de noves centralitats- hi ha un element temporal que cal tenir en compte. En la major part de casos han de passar uns anys, després de l'obertura d'un equipament cultural, per tal de poder veure els seus efectes positius sobre l'economia local.

El gràfic següent mostra una síntesi de les opinions recollides sobre la creació d'impactes induïts gràcies a la programació cultural local i a les diverses tipologies d'equipaments. Un percentatge del 100% significa que l'equipament va ser citat per tots els entrevistats com a generador d'impacte induït, un percentatge del 50% significa que només en la meitat dels municipis visitats es considera que aquesta tipologia d'equipament generi impacte induït, i un 0% significa que en cap cas un determinat tipus d'equipament té un impacte induït visible.

Gràfic 17: Serveis i equipaments culturals segons l'impacte econòmic induït que generen. Mostra de municipis

Així doncs, trobem que determinades tipologies d'activitat i d'equipament que tenen impacte induït en tots els casos, n'hi ha que no en tenen en cap dels municipis de la mostra, i n'hi ha que només en tenen en alguns, generalment en funció de la seva situació –més o menys allunyada del centre- al municipi.

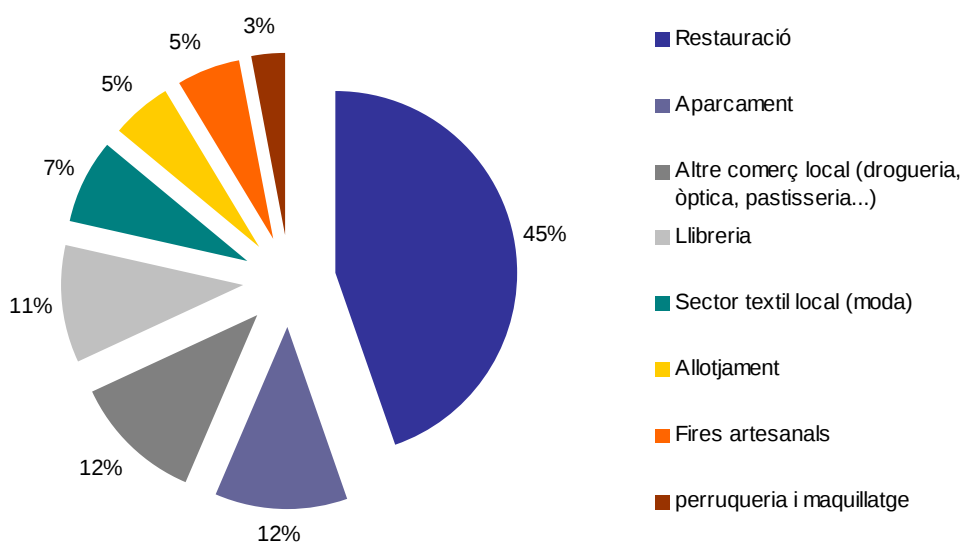
En el primer grup trobem la programació singular, inclosa la festa major i altres festivitats locals, i les oficines de l'àrea de cultura, a les que es reconeix, com a mínim, un efecte positiu sobre els bars i restaurants del seu voltant, en tots els municipis visitats.

Entre els que només en alguns casos tenen un impacte evident sobre el seu entorn trobem els equipaments escènics –auditoris, teatres de tots els formats, sales de concerts, etc-, les biblioteques, els centres culturals de proximitat i, en una minoria de municipis, museus i sales d'exposicions. Tal i com s'ha comentat, factors com la seva situació, però també una major o menor capacitat d'atracció, o el temps que ha passat des de la seva obertura poden fer que la influència d'aquests equipaments sigui més notòria.

Els arxius, centres de documentació i punts d'informació no tenen una influència visible sobre les economies locals.

El gràfic que es presenta a continuació mostra quins són els principals beneficiaris dels efectes induïts generats pels serveis de cultura. Els percentatges estan construïts a partir de la quantitat de vegades que els responsables de cultura dels municipis de la mostra van citar un determinat servei com a beneficiari indirecte de l'acció cultural del seu ajuntament (impactes induïts). No es valora, per tant, la magnitud dels ingressos de cada un.

Gràfic 18: Efectes induïts dels serveis i equipaments culturals. Mostra de municipis

Així doncs, els beneficiaris més importants d'aquest impacte induït són els establiments de restauració –bars i restaurants. Es tracta, en uns casos, dels bars i granges que hi ha a les proximitats de biblioteques, centres culturals de proximitat, o oficines de cultura, que es converteixen en els espais habituals d'esmorzar, dinar o berenar dels usuaris d'aquests serveis. També trobem els bars i restaurants que hi ha a prop dels equipaments escènics, receptors del públic de la programació de música, teatre o dansa, que hi va a sopar abans o després de l'espectacle, i sovint a prendre una copa en sortir del mateix.

Finalment, molts bars i restaurants veuen augmentar el seu volum de negoci durant les festes locals.

En segon lloc, diversos entrevistats van citar els aparcaments de pagament com a receptors d'impactes induïts, gràcies als desplaçaments en vehicle privat generats per la programació i els serveis culturals locals. Segueix el conjunt del comerç local i, com a empreses locals destacades, trobem les llibreries, les botigues de roba i els establiments de perruqueria i maquillatge, que sovint tenen un increment de feina durant els dies que duren les festes locals.

Finalment, destaca el sector de les fires d'artesanía, formats per parades ambulants que es s'instal·len en un territori durant uns dies atretes pel gran volum de públic que assisteix als esdeveniments singulars d'alguns dels municipis que conformen la mostra.

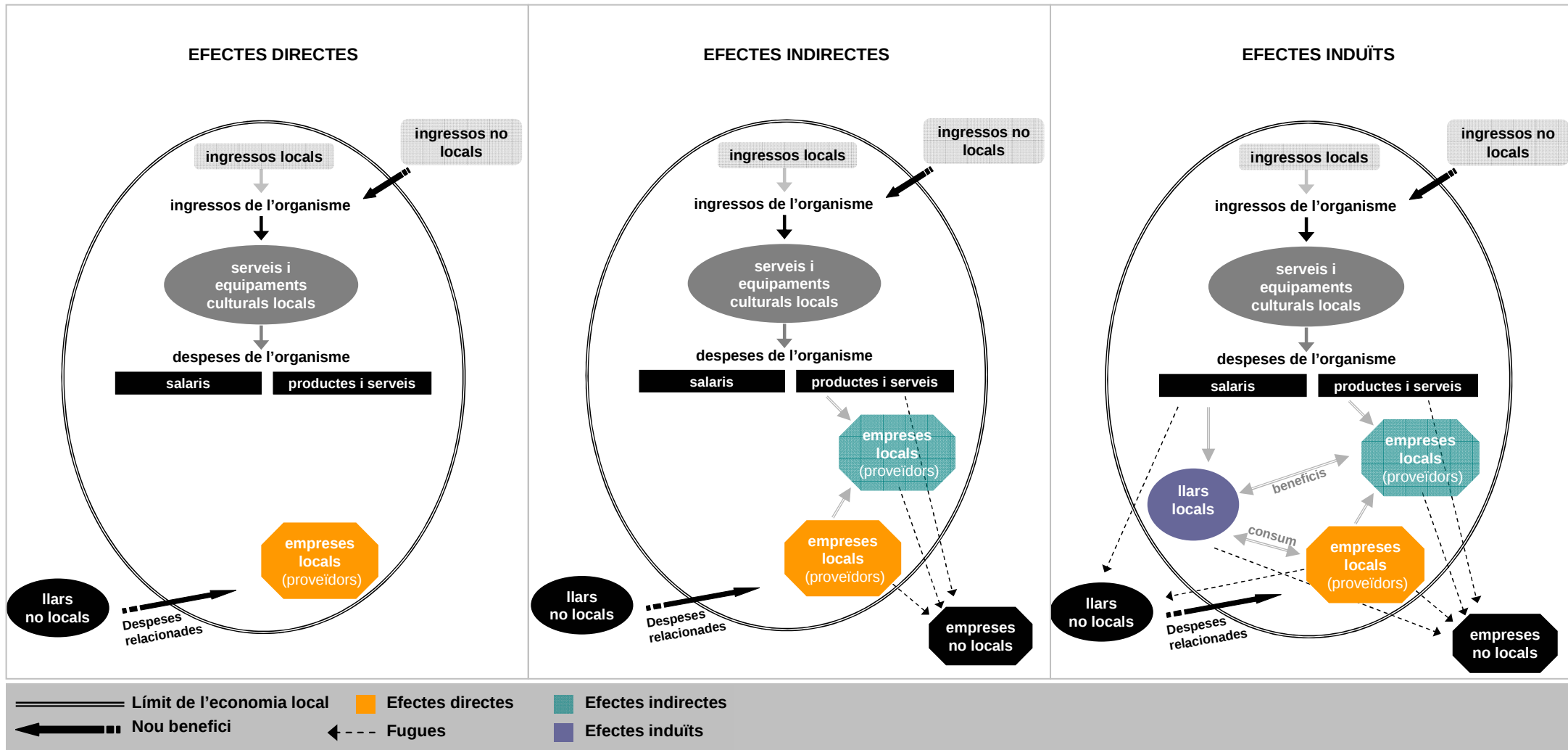
4. Síntesi de resultats

El gràfic 19 il·lustra gràficament els efectes directes, indirectes i induïts de la despesa realitzada pels serveis de cultura d'un territori determinat.

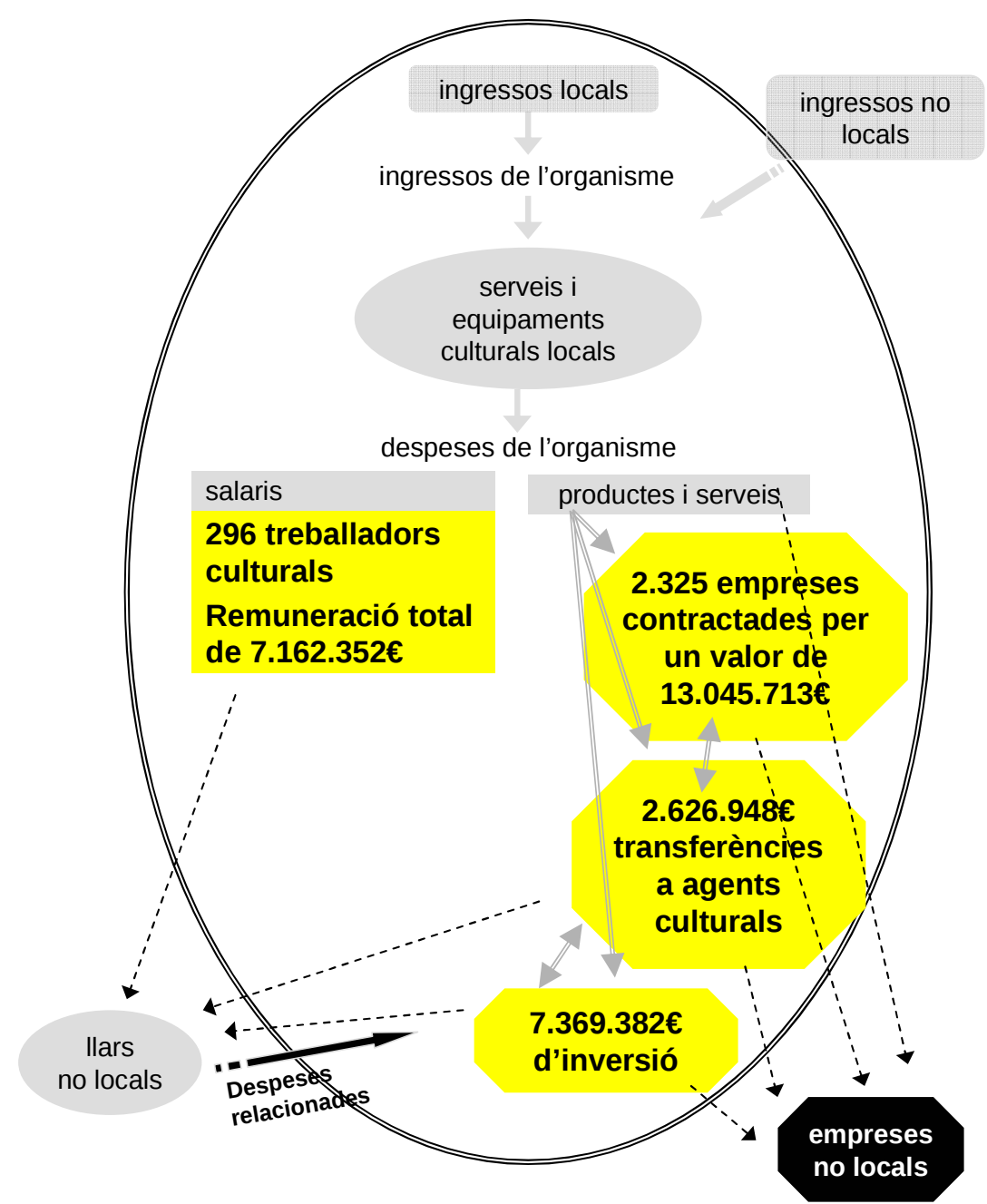
D'un primer cop d'ull podem veure com els efectes directes inclouen només les despeses realitzades des dels ajuntaments; als efectes indirectes s'incorpora, a més, un primer nivell de relacions en les quals intervenen els proveïdors d'aquests ajuntaments, així com les empreses on els proveïdors realitzen les seves compres. Per acabar, en la il·lustració dels efectes induïts aquesta xarxa de relacions s'amplia amb les despeses realitzades gràcies als salaris percebuts pels treballadors culturals. El que queda fora dels cercles és, en cada cas, el que podríem descriure com a "fugues", és a dir, les despeses realitzades per proveïdors, llars i pel mateix ajuntament fora de l'àmbit local. Tal i com s'ha indicat anteriorment, generalment aquestes fugues són més importants en municipis més petits, mentre que els més grans, amb una xarxa comercial i de serveis més àmplia, tenen una major capacitat de retenir els recursos generats localment, de manera que el seu efecte multiplicador també és més gran.

A continuació, en el gràfic 20, s'ha personalitzat en la mesura del possible la segona il·lustració (impactes directes i indirectes) amb les dades obtingudes del l'anàlisi realitzada a la mostra de municipis.

Gràfic 19: Impactes econòmics directes, indirectes i induïts

Gràfic 20 Impactes directes i indirectes de l'actuació en cultura a la mostra de municipis

A continuació s'inclou una taula resum de les principals dades quantitatives i obtingudes de l'anàlisi realitzat a la mostra de municipis. Són, per tant, les dades corresponents als impactes directes i indirectes de l'actuació en cultura d'aquests 7 ajuntaments.

Taula 10 Síntesi dels efectes directes i indirectes de l'actuació en cultura. Mostra de municipis 2008

		número	volum de recursos (retribucions/facturació)
IMPACTES DIRECTES	creació directa d'ocupació	296	7.162.351,99 €
IMPACTES INDIRECTES	contractació de serveis (proveïdors)	2.325	13.045.713,15 €
	transferències corrents		2.626.947,92 €
	inversió		7.369.382,18 €
TOTAL		2.621	30.204.395,24 €

En total, es van contractar un total de 2.621 treballadors, empreses i professionals de la cultura, entre empleats –contractació directa- i contractacions de serveis. Tot plegat va suposar una mobilització de recursos, només en els set ajuntaments analitzats, de 20.208.065,14€. Si, a més, afegim els recursos destinats a transferències corrents i a inversions en béns mobles i immobles, la xifra global, tal i com mostra la taula, supera els 30 milions d'euros destinats en gran mesura a la creació directa o indirecta d'ocupació.

Si, fent una vegada més una estimació agosarada, dividim aquests 30.204.395,24€ entre el salari brut anual d'un treballador a Catalunya l'any 2008⁹, tenim com a resultat que, només els set municipis de la mostra, haurien contribuït a la creació de 1.292 llocs de treball aquell any. Aquesta dada, posada en relació amb la població total d'aquests municipis, equivaldria a la creació de 2,8 llocs de treball per cada 100 habitants.

No hem d'oblidar, a més, el tercer nivell de relacions, els impactes indirectes generats gràcies a l'efecte multiplicador de les despeses que es realitzen en cultura, i que tenen com a resultat la creació o el manteniment de llocs de treball addicionals en els sectors de la restauració, de les llibreries, de la moda, de les fires artesanies i en el conjunt del comerç local.

Per acabar, cal destacar un "efecte directe" del treball de camp, que és que fa aflorar un volum de recursos destinats a la cultura molt superior al que apareix als pressupostos municipals. Així doncs, en termes globals, els recursos analitzats en el present treball

⁹ Segons dades de l'IDESCAT, el salari brut anual d'un treballador a Catalunya l'any 2008 era de 23.376€. <http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5811> (consulta setembre 2010).

superen en un 151% les xifres que apareixen a la partida "451 promoció i difusió de la partida" d'aquests ajuntaments. És a dir, els valors "reals" són 2,5 vegades més grans que els valors pressupostats (cal remarcar que, en tots els casos s'ha treballat amb els pressupostos de cultura liquidats). Per partides, la de personal (capítol I dels pressupostos) i la de béns i serveis (capítol II) són les que mostren desviacions més importants.

Si suposem que aquesta proporció es manté, tindríem que els 211 milions d'euros¹⁰ que aquests municipis van destinar als capítols de personal, béns corrents i serveis, transferències corrents i inversions, segons els seus pressupostos de cultura (partida 451), serien en realitat 531,6 milions d'euros. Ara bé, tot plegat es tracta d'una suposició; caldria realitzar un treball de camp en detall com al que s'ha realitzat als municipis de la mostra per comprovar si, en efecte, es podrien fer aflorar tots aquests recursos dedicats a la cultura que en cas contrari es mantenen ocults.

¹⁰ Font de les dades: Servei d'Informació Econòmica Municipal de Diputació de Barcelona.

Capítol 3: Sumari executiu

- Entenem per “efectes directes de l’actuació en cultura” la contractació de personal per part dels ajuntaments relacionada directament amb les seves actuacions en matèria de cultura.
- El total de la despesa en contractació de personal realitzada l’any 2008 pels municipis de la mostra va ser de 7.162.352 euros, distribuïts entre un total de 296,25¹¹ treballadors.
- Aquests municipis tenen una mitjana d’un treballador en cultura per cada 1.500 habitants aproximadament, però la xifra oscil·la entre 1 treballador per cada 800 habitants en el municipi amb una millor dotació en termes relatius, fins a 1 treballador per cada 1.950 habitants en el cas del municipi que en té menys.
- Es dona una gran disparitat en la distribució dels empleats segons categories laborals, que s’acompanya, a més, d’una disparitat salarial important, sobretot pel que fa a les categories superiors.
- El fet que hi hagi, o no, serveis externalitzats constitueix una variable important a l’hora de considerar el salari dels treballadors. En la majoria de casos, els salaris percebuts pels treballadors públics són més elevats que no pas els d’aquells que, treballant per una empresa privada, desenvolupen unes funcions equivalents.
- Ara bé, en poder contractar les persones segons les funcions que hauran de desenvolupar, les empreses privades poden ajustar més els perfils professionals a aquestes funcions.
- A més dels efectes directes que comporta l’actuació en cultura dels ajuntaments analitzats, hi ha altres persones i sectors empresarials que se’n veuen beneficiats. Entenen per efectes indirectes de l’actuació dels serveis culturals dels ajuntaments la creació de llocs de treball gràcies a les contractacions de serveis a empreses i agents privats, les transferències corrents a institucions i entitats locals, i la inversió en equipaments i infraestructures.
- L’any 2008 els municipis de la mostra van contractar, en conjunt, un total de 2.325 empreses diferents, amb una despesa global de 13.045.713 euros, prop del doble de la seva pròpia despesa en personal.

¹¹ El recompte s’ha fet tenint en compte la jornada laboral i no la persona física, de tal manera que “1 treballador” equival a una jornada laboral completa, encara que la feina la realitzin diverses persones amb jornades parcials. Per tant, si hi ha un lloc de treball que només requereix mitja jornada laboral, s’ha comptat “0,5”. Així doncs, s’hauran beneficiat de l’ocupació a les àrees de cultura més de 300 persones.

- Més d'un miler d'aquestes 2.325 empreses contractades –un 57%- pertany a l'àmbit de la programació d'activitats i espectacles culturals. El següent sector per nombre d'empreses contractades és el de manteniment i infraestructures. Els professionals i empreses que proveeixen serveis relacionats amb la formació, la consultoria cultural i altres serveis especialitzats es situen en tercera posició, seguit de les empreses del món editorial i de la comunicació. Al capdavant trobem les empreses de transport, allotjament i restauració, amb una relació més aviat tangencial amb els departaments de cultura dels ajuntaments.
- La quantitat d'empreses contractades per sector guarda una correspondència important amb el volum de facturació de cadascun d'aquests sectors. En termes globals, cada empresa va facturar una mitjana de 5.611 euros al llarg de l'any. Ara bé, aquesta quantitat varia enormement en funció del sector al qual pertany cadascuna d'elles.
- Si dividim les empreses i els professionals contractats pels municipis de la mostra al llarg del 2008, entre "empreses culturals" i "empreses d'altres àmbits de l'economia", i atenent al volum de facturació de cadascun d'aquests dos blocs, trobem que les contractacions van repartir gairebé a parts iguals entre el sector cultural i la resta de sectors. Concretament, un 49% dels recursos esmerçats van anar a parar a empreses del sector cultural i el 51% restant a empreses de la resta d'àmbits i sector econòmics.
- En conjunt, els set municipis que conformen la mostra van destinar, l'any 2008, 2.626.947,92€ a transferències corrents. D'aquests, 966.927€ van ser transferències a entitats culturals, 58.702€ van anar destinades als beneficiaris de premis o beques, i 1.601.318€ corresponen a traspassos entre diferents organismes de titularitat pública (convenis o amb consorcis, fundacions, entitats supramunicipals, transferències a fundacions públiques, etc.).
- Entre tots van realitzar inversions per un valor de 7.369.382€, dedicades majoritàriament a la construcció i rehabilitació d'equipaments –inversió en béns immobles- i, en una petita part, a la compra i renovació d'utillatge (maquinària, mobiliari, etc) –inversió en béns mobles. Aquests 7 milions d'euros i escaig equivaldrien a la creació de 382 llocs de treball¹² al sector de la construcció durant un any.
- Entenem per impactes induïts d'una acció, en termes de creació d'ocupació, l'activitat econòmica generada arrel d'aquesta activitat, però que no és fruit de la contractació directa de persones –impactes directes- ni adquisició de productes o serveis –impactes indirectes- per a la realització d'aquesta acció.
- Podem trobar diversos factors que –segons el parer dels entrevistats- influeixen en el fet que un equipament generi o no repercussions econòmiques positives sobre el seu entorn immediat: la pròpia naturalesa dels equipaments culturals, el seu grau de

¹² Prenent com a referència les xifres del Fons Estatal d'Inversió Local (FEIL) de l'any 2009, el cost de la creació d'un lloc de treball (anual) en el sector de la construcció és de 18.809,35 euros.

concentració, i la la situació d'aquests equipaments i serveis culturals dins del municipi.

- Hi ha equipaments que tenen impacte induït en tots els casos, n'hi ha que no en tenen en cap dels municipis de la mostra, i n'hi ha que només en tenen en alguns municipis. En el primer grup trobem la programació singular, inclosa la festa major i altres festivitats locals, i les oficines de l'àrea de cultura. Entre els que només en alguns casos tenen un impacte evident sobre el seu entorn trobem els equipaments escènics, les biblioteques, els centres culturals de proximitat i, en una minoria de municipis, museus i sales d'exposicions. Els arxius, centres de documentació i punts d'informació no tenen una influència visible sobre les economies locals.
- Els principals beneficiaris dels efectes induïts són: els establiments de restauració, els aparcaments, el comerç local, entre el que destaquen les llibreries, el sector de la moda i les perruqueries, el sector de l'allotjament i les fires d'artesans.
- En síntesi, es van contractar un total de 2.621 treballadors, empreses i professionals de la cultura, entre empleats –contractació directa- i contractacions de serveis. Si hi més, afegim els recursos destinats a transferències corrents i a inversions en béns mobles i immobles, la xifra global taula, supera els 30 milions d'euros destinats en gran mesura a la creació directa o indirecta d'ocupació als set municipis de la mostra.
- El treball de camp fa aflorar un volum de recursos destinats a la cultura que supera en 2,5 vegades el que es reflecteix als pressupostos dels municipis de la mostra.

Crèdits

Treball coordinat per l'equip de recerca del Centre d'Estudis i Recursos Culturals de Diputació de Barcelona.

Treball de camp: Clara Mas i Ana Burgos

Redacció: Marga Julià i Ana Burgos

Col·laboració: Neus Molina

Barcelona, 7 de setembre de 2010.

ANNEX 1

Mostra de municipis i equipaments

Municipis	Equipaments
Arenys de Mar	Biblioteca Pare Fidel Fita Arxiu Municipal Històric Fidel Fita Teatre Principal Museu d'Arenys de Mar Sala Municipal d'Exposicions Lloveras Centre de Documentació i Estudis Salvador Espriu Centre Cultural Calisay
Igualada	Biblioteca Central d'Igualada Arxiu Comarcal de l'Anoia Teatre Municipal de l'Ateneu Museu de la Pell d'Igualada i Comarcal de l'Anoia – MNACTEC La Sala – Punt d'Informació Cultural
Manresa	Biblioteca del Casino Arxiu Comarcal de Bages Kursaal – Centre d'Arts Escèniques Teatre Conservatori Museu Comarcal de Manresa Museu de la Tècnica de Manresa - MNACTEC Centre Cultural El Casino Centre Cívic Joan Amades Centre Cívic Selves i Carner
Mollet del Vallès	Biblioteca Can Mulà Arxiu Històric Municipal de Mollet del Vallès Teatre Municipal Can Gomà Museu Municipal Joan Abelló / Casa del Pintor Centre Cultural La Marineta Centre d'Estudis Molletans Espai de Dansa La Serradora Centre Cívic del Barri de Lourdes Espai Jove La Nau Centre Cívic Can Pantiquet Centre Cívic Can Borrell Casal La República Espai Cívic Mercat Vell Centre Cívic l'Era Ateneu Gran i Lledoner

Terrassa	Biblioteca Central de Terrassa - BCT Biblioteca Districte II Biblioteca Districte IV Biblioteca Districte V Biblioteca Districte VI Biblioaccés Salvador Utset Biblioaccés Pere Roca Arxiu Històric Comarcal de Terrassa Teatre Municipal Alegria Centre d'Arts Escèniques Amfiteatre Parc de Sant Jordi Auditori Municipal de Terrassa Museu de Terrassa – Casa Museu Alegre de Sagrera Museu de Terrassa – Castell Cartoixa de Vallparadís Museu de Terrassa – Torre del Palau Museu de Terrassa – Centre d'Interpretació de la Vila Medieval Museu de Terrassa – Direcció i Serveis Sala Municipal Muncunill Sala Municipal Casa Soler i Palet Esglésies de Sant Pere Jazzcava
Torelló	Biblioteca Dos Rius Biblioteca Monserrat Arxiu Municipal Mas Prats Teatre Cirvianum
Viladecans	Biblioteca de Viladecans Atrium Viladecans Sala d'exposicions Torre del Baró Centre de Recursos Alberg Can Batllori Casal d'Associacions Auditori Pablo Picasso Casal Hispanitat Casal Rosa Centre de Barri Sales

ANNEX 2

Sectors i subsectors en què s'agrupen les empreses proveïdores

Sectors	Subsectors
Programació	Arts escèniques Material i infraestructura Lloguer espais Arts Visuals i audiovisuals Drets d'autor Material decoració / festes/ joc
Estudis i formació	Formació, assessoria, serveis professionals Premis i beques
Comunicació	Publicitat i comunicació Indústria editorial Impremta
Manteniment i infraestructures	Manteniment ordinari Neteja Submin. (aigua, llum, gas) Altres despeses de funcionament Vigilància / seguretat Subministrament (telèfon, internet) Material oficina Missatgeria Serveis informàtics Serveis sanitaris Jardineria
Transport i restauració	Allotjament Transports Restauració Protocol
Altres	Empreses i professionals d'altres sectors

ANNEX 3

Model de qüestionari

Dades bàsiques

Municipi	
Persona de contacte	
Nº habitants	
Tenen organismes autònoms?	☐ Sí ☒ No
Nom dels organismes autònoms	

pressupost ajuntament

	Pressupost liquidat cultura 2008 (451)	pressupost liquidat ajuntament 2008	% pressupost cultura
Capítol 1: remuneracions del personal			
Capítol 2: despeses de béns corrents i serveis			
Capítol 3: despeses financeres			
Capítol 4: transferències corrents			
Capítol 6: inversions reals			
Capítol 7: transferències de capital			
Capítol 8: actius financers			
Capítol 9: passius financers			
Total pressupost	-	-	-

ajuntament i organismes autònoms

	Lliurament pressupost orgànic 2008 (si/no)	Observacions
ajuntament		
organisme autònom 1		
organisme autònom 2		

Equipaments culturals					Lliurament pressupost detallat 2008 (si/no)
	te pressupost propi (si/no)	gestió directa (marqueu amb una X)	gestió externalitzada (marqueu amb una X)	Observacions	
equipament escènic					
museu					
biblioteca					
centres culturals proximitat					
arxiu					
sala d'exposicions					
equipament 7					
equipament 8					
equipament 9					
equipament 10					
equipament 11					
equipament 12					
equipament 13					
equipament 14					
equipament 15					
equipament 16					
equipament 17					
equipament 18					
equipament 19					
equipament 20					
programació					
programació singular 1					
programació singular 2					
programació singular 3					

fitxa a omplir per l'ajuntament de

Dades de personal (capítol I)

AJUNTAMENT I ORGANISMES AUTÒNOMS

Treballadors fixos (personal laboral i funcionaris)

Nombre de treballadors			
	nombre de treballadors	remuneració anual bruta total	observacions
ajuntament (àrea de cultura)			
organisme autònom 1			☐ inclosos a la casella de treballadors ajuntament
organisme autònom 2			☐ inclosos a la casella de treballadors ajuntament
	-	-	

categories dels treballadors	ajuntament		organisme autònom 1		organisme autònom 2		observacions
	nombre	remuneració anual bruta total	nombre	remuneració anual bruta total	nombre	remuneració anual bruta total	
Gestor							
T. Superior							
T. Mitjà							
T. Auxiliar							
Administratiu							
Auxi. Adm. i altres D							
Altres grup E							
total	-	-	-	-	-	-	

Capítol I (Equipaments)

fitxa a omplir per l'ajuntament de

Nota: caldrà omplir una fitxa per cadascun dels equipaments culturals públics del municipi

Nom equipament

Responsable de l'equipament

si/no

Pressupost propi

Lliurat

ingressos de l'equipament

	sí / no	tarifes	ingressos totals 2008
lloguer de sales			
concessió de bar / restaurant			

Dades de personal (capítol I)

EQUIPAMENT

equipament escènic

nom equipament

tipus de gestió	☒ gestió directa	☐ gestió externa
nom de l'empresa gestora		
☐	En cas de gestió directa, marqueu aquesta casella si els treballadors d'aquest equipament s'han inclòs en les dades sobre treballadors de l'ajuntament o d'algun dels seus organismes autònoms	

categories dels treballadors

	remuneració anual		
	nombre	bruta total	observacions
Gestor / director			
T. Superior			
T. Mitjà			
T. Auxiliar			
Administratiu			
Auxi. Adm. i altres D			
Altres grup E			
total	0	0	

* S'omplirà una fitxa amb les dades de cadascun dels equipaments culturals del municipi.

Despeses de béns corrents i serveis (capítol II)

ajuntament i organismes autònoms (quadre resum)

	capítol II pressupost 2008 (liquidació)	partida 227 (contractació de serveis)
àrea de cultura, ajuntament		
organisme autònom 1		
organisme autònom 2		
total	-	-

Dades de proveïdors

Àrea de cultura Ajuntament		nom empresa / sector	Número d'empreses del sector contractades (2008)	Volum anual de contractació (2008)	Observacions
despesa d'activitat	Actuacions/espectacles/exposicions				
	Drets d'autor				
	Activitats formatives				
	Publicitat i comunicació				
	Editorial				
	Restauració				
	Jardineria				
	Impremta				
	Lloguer espais				
	manteniment ordinari (reparacions)				
	Material / infraestructura - Muntatge / desmuntatge				

despesa indirecta d'explotació	material oficina				
	Material informàtic				
	Joguina				
	Material decoració / festes				
	Missatgeria				
	Transports				
	Vigilància / seguretat				
	Protocol				
	Allotjament				
	Neteja				
	Estudis				
	Beques / premis				
	col·laboradors externs (autònoms)				
	subministraments (aigua, llum, gas)				
	subministrament (telèfon, internet)				
	altres despeses func. (assegurances, desp. fiscals financeres...)				
	Indemnitzacions				
	inversió de manteniment (revisions, obres , pintures)				
	Altres				
total					

*En cas que hi hagi organismes autònoms i/o equipaments amb pressupost propi, s'ompliran fitxes com aquesta, independents, per a cadascun dels ens.

Despesa en transferències corrents (capítol IV)

quadre resum (ajuntaments i organismes autònoms)

	capítol IV pressupost (liquidació)	partides 48 (subvencions a entitats)
àrea de cultura, ajuntament		
organisme autònom 1		
organisme autònom 2		
total	-	-

	Àrea de cultura de l'ajuntament		organisme autònom 1		organisme autònom 2	
	número	volum anual 2008 (€)	número	volum anual 2008 (€)	número	volum anual 2008 (€)
transferències a entitats culturals						
premis, beques						
altres						
total	-	0,00 C		0,00 C		0,00 C
% sobre capítol IV						

	Equipament 1		Equipament 2		Observacions	
	número	volum anual 2008 (€)	número	volum anual 2008 (€)	número	volum anual 2008 (€)
transferències a entitats culturals						
premis, beques						
altres						
total	-	0,00 C		0,00 C		0,00 C
% sobre capítol IV						

Inversions reals (capítol VI)

quadre resum (ajuntaments i organismes autònoms)

	capítol VI pressupost 2008 (liquidació)
àrea de cultura, ajuntament	
organisme autònom 1	
organisme autònom 2	
total	-

Preguntes obertes (anàlisi quantitatiu i qualitatiu del pressupost)

	Descripció de les inversions reals realitzades en cultura (2008)	cost (€)	Indòs en el pressupost de Cultura / Indòs en el pressupost Ajuntament
àrea de cultura de l'ajuntament			

total despesa imputada al pressupost de cultura

% sobre capítol VI (àrea cultura)

total despesa imputada al pressupost global de l'ajuntament

	Descripció de les inversions reals realitzades en cultura (2008)	cost (€)	Inclòs en el pressupost de Cultura / Inclòs en el pressupost Ajuntament
organisme autònom 1			

total despesa imputada al pressupost de cultura

% sobre capítol VI (àrea cultura)

total despesa imputada al pressupost global de l'ajuntament

	Descripció de les inversions reals realitzades en cultura (2008)	cost (€)	Inclòs en el pressupost de Cultura / Inclòs en el pressupost Ajuntament
Equipament 1			

total despesa imputada al pressupost de cultura

% sobre capítol VI (àrea cultura)

total despesa imputada al pressupost global de l'ajuntament